

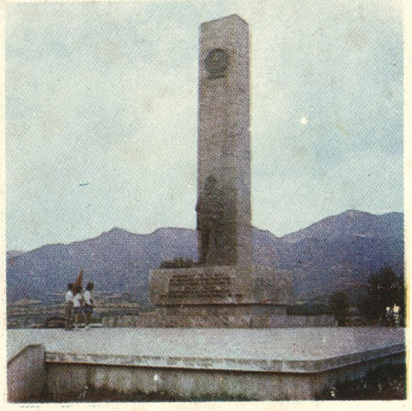

PERMENDORE TE HEROIZMIT SHQIPTAR

SHQIPTAR

SHOKUT NAMIK ABAZI

Le te sherbeje ky Album
per frymezim te metejshem
qe tere jeten te mbeteni ushtare
te REVOLUCIONIT.

Me Respekt Efektivi Rep. 9333
Shkurt 1991

përmendore të heroizmit shqiptar

Kushtuar 30 vjetorit të krijimit të Ushtrisë Popullore

BOTIM I SHTEPISE QENDRORE TE USHTRISE POPULLORE

Në Shqipëri ngado që të hedhësh vështrimin syri të sheh një pejsazh të gurtë, të mermertë, një pejsazh të bronxët. Është pejsazhi i ri i atdheut, i atdheut që ka një histori të lavdishme, që numëron me qindra e mijra ngjarje trimërie, heroizëm për lirinë, pushtetin popullor, mbrojtjen e tyre.

Kjo histori tregon shpirtin e popullit, forcën e tijë, virtytet e rralla; karakteristika këto të një populli që kurrë nuk e uli kokën.

Në këtë pejsazh janë gdhëndur emra e ngjarje, që ne i nderojmë, i kujtojmë me respekt se na shtojnë forcat, na rritin krenarinë.

Monumentet, bustet, lapidarët e pllakat përkujtimore janë medalje në gjoksin e Atdheut. Ne i shohim këto simbole dhe krenohemi me Atdheun e dekoruar.

Ngritja e këtyre simboleve përkujtimore është një gdhëndje artistike e historisë së popullit tonë, një mjet i fuqishëm edukativ që tregon jo vetëm respekt për të kaluarën por dhe një evokim të menduar drejt e thellë, për të ushqyer brezin tonë dhe pasardhësit me çka pati më të mirë e të lavdishme populli i ynë.

Shikojmë në Krujë dhe Tiranë monumentin e Skënderbeut të derdhur në bronx. Në Lezhë përkujtimoren ngritur në kujtim të Kuvëndit të 1444-ës. Në Bulqizë, Kaninë, Berat, Gjirokastër, Prrenjës e gjetkë nderohen Skënderbeu dhe bashkëluftëtarët e tijë, që mbuluan me turp ushtritë e zgjedhura dhe sulltanët më në zë të perandorisë osmane. Në muret e kështjellës së lashtë të Krujës busti i Tanush Topisë na tregon se edhe pse u shëmbën muret, luftëtarët shqiptarë nuk u thyen, i qëndruan besnik Skënderbeut dhe me gjokset e tyre bënë një mur të ri dhe më të fuqishëm.

Dhe vazhdojmë në rrugën e përmendoreve. Lexojmë në to për kryengritësit shqiptarë që ju përgjegjën me gjuhën e armëve çdo okupatori. Na kujtojnë këto simbole përkujtimore kuvëndet shqiptare ku u lidh besa e u muarr vendime për të mirën e Shqipërisë.

Na dalin përpara pllaka përkujtimore, buste e lapidarë, që ngrënë lart emrin dhe veprën e Rilindasve patriotë dhe paraardhësve të tyre.

Takohemi me bustet dhe monumentet e luftëtarëve të çetave të lirisë

e me gëzim «bisedojmë» me ta, duke ju raportuar me krenari se mundi dhe gjaku i tyre nuk shkoi kot.

Ecim në rrugën e lapidarëve të Luftës Nacional Çlirimtare.....

Në këtë revolucion të madh popullor e të pa parë ndonjëherë, që udhëhoqën Partia e shoku Enver, trimëria e heroizmi buruan si lumë.

Me mijëra e mijëra emëra të nderuar, me qindra e mijra ngjarje të shquara ju shtuan historisë shqiptare. Janë të shumta fitoret dhe e gjatë lista e heroizmit popullor gjatë luftës Nacional Çlirimtare. Shqipëria partizane, Shqipëria e luftës Nacional Çlirimtare, është e tëra një muze në natyrë. E për këtë, bëjmë mirë që monumenteve, busteve, lapidarëve ju kushtojmë kujdes dhe i ngrejmë madhështor.

Në një pllakë mermeri janë gdhëndur këto fjalë: «Këtu, në këtë shtëpi, u themelua Partia Komuniste Shqiptare». Ndalemi para kësaj pllake, mendojmë atë ngjarje të madhe ku e kanë fillin gjithë bustet, monumentet, lapidarët dhe pllakat përkujtimore. Në këto simbole shohim të gdhëndur vazhdimin e rrugës së nisur, heroizmat që u kryen, trimat që ranë, fitoret që u arritën. Takohemi me Qemalin, Miston, Vojon, me mijëra shokë të tyre..... Në të gjithë Shqipërinë lexojmë në natyrë faqe të tëra nga historia e Partisë, historia e popullit, historia e ushtrisë tonë të lavdishme. Është shkruar kjo histori në pllaka e lapidarë, në buste e monumente, duke ndjekur njëri pas tjetrit ngjarjet, fitoret.

Dhe historia gërshetohet. . . . . .

Krahas Shotës në bronx, të vendosur në Kukës, qëndron busti i Zojës Çure nga Tragjasi dhe në Myzeqe ai i komunistes 15 vjeçare Shkurte Vatës nga Pecaj i Dukagjinit.

Ndalemi te pllaka përkujtimore që i kushtohet vendimeve që u morën në mbledhjet popullore gjatë luftës Nacional Çlirimtare ku komisari, komunisti, partizani njihte popullin me programin e Partisë. Më tutje pllaka tjetër në përkujtim të kuvëndit të pleqve që i shpallën luftë zakoneve prapanike. Në Gore përmendorja e reformës agrare ku udhëheqësi i Partisë, shoku Enver, u shpërndau fshatarëve tapitë, u tha: «Ju jeni zotërit e tokës». Në Bilisht, Kakavi, monumente për popullin e luftëtarët trima. Në shkëmb, në rrugën e dritës, pllakë përkujtimore për aksionin e rinisë.

Vazhdojnë kështu simbolet përkujtimore në shënjë nderimi e përjetësimi të luftës, vrullit, entuziazmit dhe fitoreve të pas çlirimit, fitoreve dhe njerëzve të ditëve tona për ndërtimin e mbrojtjen e socializmit.

Këto nuk janë koinçidenca të rastit. Janë vazhdimi i traditës e cila në Shqipërinë socialiste jeton dhe rritet e shëndetëshme, duke përfshirë në heroizmin masiv popullor, heroizmin e një populli të tërë, e gjithë ushtrisë, që me besim në të ardhmen marshojnë fitimtarë për gati tri dekada të udhëhequr nga Partia sy shqiponjë.

*

* *

Tek ne, ngritja e simboleve përkujtimorë ka historinë e sajë. Populli i ynë prej kohësh kishte merituar vlerësime të tilla, prej kohe kishte kryer vepra të nderuara, por atij asnjëherë në të kaluarën, (me ndonjë përjashtim të rrallë, dhe kjo më tepër me inisiativën e ndonjë artisti apo njerëzve të tjerë të thjeshtë, që me kontributin e tyre ngritën pesë gjashtë vepra përkujtimore) nuk ju kushtuan tituj e simbole që të përjetësonin lavdinë e bijve të tijë.

Brezit tonë të udhëhequr nga Partia, brezi që bëri revolucionin dhe realizoi e çoi më tej edhe ëndërat më optimiste të paraardhësve tanë, i takoi të ngrejë në piedestalin e nderit jo vetëm ngjarjet dhe heronjtë e kohës, por të plotësojë tërë atë zbrazëti, të cilën jo pa qëllim e kishin krijuar regjimet e mëparëshme antipopullore. Që në vitet e para të çlirimit, kur atdheu sapo kishte filluar të mjekonte plagët e luftës, Partia dhe shoku Enver porositën të mendohej dhe të punohej konkretisht për lapidarët, bustet e monumentet. Të hidhnim shikimin në thellësitë e shekujve, të çfletonim mirë faqet e historisë, të mirrnim andej emra e ngjarje, evenimente të shquara. Ti kushtonim kujdes përjetësimit të luftës Nacional Çlirimtare. Në vëndin e çdo ngjarje të shkruanim emrat e atyre që dhanë jetën në luftën për çlirimin e atdheut.

Filloi puna. Dikur ngulëm një shkop me një copë teneqe dhe shkruam dy fjalë për ngjarjen që ndodhi në atë vënd.

Diku mblodhëm një tok gurësh dhe thamë: «Këtu ra një partizan».

Më vonë atë tok gurësh e sistemuam më mirë. Këta ishin lapidarët e parë, ashtu të thjeshtë pa pretendime artistike por mbi supe mbanin ngjarje me përmbajtje të madhe.

Dhe u mblodhëm ne me dhjetra e qindra herë pranë atyre togjeve me gurë, kujtuam shokët, dëgjuam veteranët, premtuam.....

Kaluan vitet. Shqipëria socialiste u bë më e fortë. Përsëri Partia dhe shoku Enver vunë detyrë të vazhdohet me simbolet përkujtimorë.

Nga lapidarët e thjeshtë kaluam në buste, monumente, statuja, grupe skulpturalë, reliefe e vepra të tjera që më parë rrallë ju dinim edhe emrat.

Sot numërohen mbi njëmijë vepra përkujtimore të vendosura në natyrë. Nga këto, rreth pesëqind lapidarë, mbi 300 pllaka përkujtimore, 140 buste dhe 28 monumente. Perspektiva të reja hapen në këtë drejtim. Ngritëm dhe do të vazhdojmë të ngrëmë përkujtimore të tilla se ato i shërbejnë edukimit revolucionar të rinisë, ushtrisë, gjithë masave punonjëse.

Pranë tyre kalon e ndalet një popull i tërë. Lexohen mbishkrimet, dëgjohen biseda, vendosen tufa me lule, bëhen nderime me respektin më të madh.

*

* *

Artet tona figurative zhvillohen dhe përparojnë nga viti në vit.

Kujdesi i vazhdushëm i Partisë dhe shokut Enver, inkurajimi, mësimet e urta dhe largpamëse të tyre, kanë ndihmuar artistët tanë të thellohen përherë e më shumë për të pasqyruar realitetin tonë socialist. Mbështetja fuqimisht në parimet e artit të realizmit socialist, në teorinë marksiste leniniste dhe në masat e vendimet e përpunuara për këto probleme nga Partia jonë dhe shoku Enver, kanë bërë që sot të flasim për suksese të rëndësishme në këtë lëmë e veçanërisht në drejtim të realizimit të veprave në skulpturën monumentale.

Në qoftë se deri dje, tek ne, jetonin dhe krijonin tre katër skulptorë, pas çlirimit të atdheut dhe vendosjes së Pushtetit Popullor, sot, punon dhe krijon një armatë e tërë artistësh, kontribuojnë katër, pesë, breza të bashkuar në mendime, të frymëzuar nga jeta dhe realiteti ynë, të drejtuar e inkurajuar nga Partia. Dielli i atdheut tonë të lirë ripërtriu e rinoi dhe ata skulptorë që dje trajtoheshin dhe shiheshin me mospërfillje.

Lulëzimi i artit monumental në përgjithësi, sikundër njihet historikisht, është rritur, zhvilluar në epokat e një përparimi shoqëror. Në vëndin tonë, ku idetë e mëdha të socializmit kanë triumfuar, ku jeta rrjedh e zhvillohet me ritme të pakrahasuara, ku perspektivat janë të qarta, ska sesi të mos ndodhë që skulptura monumentale të gëzojë këtë përparim e hov të vrullshëm.

Në skulpturën tonë monumentale numërohen sot një numër i konsiderushëm veprash, krijimtari e realizuar e me vlera të veçanta ideo-artistike.

Krahas skulptorit të popullit Odhise Paskali, skulptorëve të meritуar Janaq Paço, Andrea Mano, Kristaq Rama, Llazar Nikolla, Shaban Hadëri, Muntaz Dhrami, krijojnë edhe një numër artistësh të rinj e të talentuar si Hektor Dule, Perikli Çuli, Dhimo Gogollari etj.

Skulptura monumentale shqiptare ka arritur suksese dhe bën përpjekje për më shumë që të pasqyrojë më me vërtetësi realitetin, botën shpirtërore të heroit të individualizuar, tiparet dhe karakterin e tijë. Kjo zbërthehet nëpërmjet gjuhës lakonike të këtij arti demokratik e popullor, të ngjarjes, historisë, përpjekjeve, heroizmit individual apo masiv.

Bustet e Skënderbeut, Enver Hoxhës dhe Vojo Kushit realizuar nga O. Paskali, i Qemal Stafës nga J. Paço, i Shote Galicës nga K. Rama, busti i Shkurte Pal Vatës nga M. Dhrami; janë vepra që u kushtohen herojve të individualizuar, punime që janë realizuar me vërtetësi duke zbërthyer me forcë botën e mbrendëshme të heroit, flasin për heroin dhe heroizmin e tijë me një gjuhë plastike, konçize, të ngjeshur, origjinale e emocionante, kalojnë kështu proporcionet e personit, përgjithësojnë frymën heroike të atyre kohërave.

Monumenti i katër heroinave të Mirditës, i Mushqetasë, i 1920-tës dhe së fundi i Pamvarësisë janë vepra që kalojnë përmasat e ngjarjeve dhe epokës së cilës i kushtohen. Ato janë vepra që mbartin në vetvehte mendimin e fuqishëm e sintetik të ngjarjes dhe herojve të cilëve u kushtohen. Ato janë vepra që mbartin në vetvehte mendimin e fuqishëm e sintezë të ngjarjes dhe herojve të cilëve u kushtohen, flasin për të djeshmen, të tashmen dhe perspektivën, kanë elementë të së ardhmes, zhvillimit, perspektivës.

Në koncept skulptura e jonë po kristalizon atë çka është e përgjithëshme, më e rëndësishme; heroizmin masiv, nëpërmjet pasqyrimit të herojve, individëve të veçantë, ngjarjeve dhe motiveve konkrete.

Monumenti i katër heroinave të Mirditës bashkon nëpërmjet katër figurave malësore, që kanë luftuar dhe treguar aktivitet të shquar revolucionar në rrethin e Mirditës, mendimin e fuqishëm në përjetësimin e trimërisë së pashoqe të gruas shqipëtare, shprehur kjo ndër shekuj, ndër kohëra luftërash e përpjekjesh, shprehur sot për ndërtimin e shoqërisë socialiste dhe nesër ndër beteja të reja. Zgjidhja e përgjithëshme kompozicionale, bashkimi mbi një bazament i katër heroinave, qëndrimi vertikal i katër kollonave të bronxëta që komunikojnë me njëra tjetrën nëpërmjet botës së pasur shpirtërore, larg skemave të bashkimit të herojve sup më sup që vulgarizon temën dhe lokalizon ngjarjen, është një zgjidhje që e bën këtë vepër me tipare individuale e origjinale. Shtojmë këtu trajtimin e mirë plastik të figurave, stilizimin e kostumeve, skalitjen e tipareve heroike etj. Këto e të tjerat bëjnë që monumenti i katër heroinave të Mirditës të mbetet një ndër veprat e çmuara të skulpturës tonë monumentale.

Monumenti i Pamvarësisë ngritur në Vlorë në kuadrin e festimit të 60 vjetorit të Pamvarësisë është një sukses i ri në radhët e vlerave të çmuara

të skulpturës tonë monumentale. Puna për realizimin e sajë lidhet me një ngjarje të shënuar që tregon për kujdesin e madh të Partisë dhe personalisht të shokut Enver për krijimtarinë artistike.

Takimi i shokut Enver me autorët e kësaj vepre në studjon e tyre, këshillat e vërejtjet shoqërore të tijë që në fazën fillestare, u bënë një mësim i madh jo vetëm për artistët që realizuan këtë vepër por për gjithë artistët dhe shkrimtarët e Shqipërisë. Mësimet e shokut Enver për tu thelluar në gurrën e pashterëshme e jetëdhënëse të krijimtarisë së popullit, për të gjetur aty frymëzimin e madh në realizimin e veprave të bukura e madhështore për popullin tonë, nxitën artistët tanë të thellohen edhe më shumë në njohjen e jetës, realitetit, pasurisë së çmuar të krijimtarisë së popullit tonë.

Monumenti i Pamvarësisë duke përjetësuar në bronx ngjarjen historike të Vlorës, bën sintezën e gjallë dhe dinamike të luftrave heroike të popullit shqiptar, luftrave të lavdishme çlirimtare për liri, pamvarësi dhe sovranitet kombëtar. Ky monument duke dalë nga caku i përjetësimit i një periudhe të caktuar frymëzon popullin tonë të shohë se liria kurdoherë është fituar dhe mbrojtur me pushkë si dje në luftën për pamvarësi, luftën Nacional Çlirimtare, ashtu edhe sot në mbrojtjen e diktaturës së proletariatit. Kjo frymë e përshkon monumentin nëpërmjet një zgjidhje, në vazhdim, nëpërmjet një uniteti të përgjithëshëm kompozicional, që zhvillohet dhe merr përmasa të fuqishme në figurën e flamurtarit në lartësi.

Këto suksese në skulpturën tonë monumentale pa tjetër do të shoqërohen edhe me të tjera kushtuar luftës dhe përpjekjeve për çlirim, betejave për ndërtimin e shoqërisë socialiste dhe mbrojtjes së atdheut socialist.

Forcat krijuese gjithnjë në rritje, idetë e mëdha që përshkojnë jetën tonë sot, kujdesi i madh e i vazhdushëm i Partisë dhe shokut Enver janë garancitë në këtë drejtim. Në një vëllim tjetër, vazhdim i këtij albumi, kushtuar skulpturës tonë monumentale, do të pasqyrohen veprat e reja edhe më të fuqishme, më të përkryera si në përmbajtje ashtu edhe në formën artistike.

*

* *

Me këtë album nuk pretendojmë se kemi përfshirë gjithë skulpturën tonë monumentale. Pak përfaqësohen edhe përkujtimoret e tjera si lapidarët, pllakat përkujtimore etj. Në këtë album nuk kemi patur për qëllim të japim një inventar të përkujtimoreve të gjinive të ndryshme që janë ngritur në vëndin tonë dhe të përfshijmë të gjithë tematikën që ajo trajton.

Në përgjithësi përkujtimoret u kushtohen evenimenteve më të shquara në historinë e popullit dhe të ushtrisë tonë. Ka edhe ngjarje të tjera që kanë vlerë shumë të madhe por akoma për to nuk janë ngritur përkujtimore. Kjo mbetet detyrë e rëndësishme për të ardhmen.

Në album përfaqësohet skulptura tonë monumentale me vlera më të shquara artistike. Renditja e sajë është bërë duke ju përmbajtur, në përgjithësi, njëfarë periodizimi, por edhe këtu jo në mënyrë shabllone.

Ne kemi edhe me qindra lapidarë e përmendore të tjera të cilat kanë vlerat e tyre të mëdha se u kushtohen shumë ngjarjeve me rëndësi historike, por nuk qe e mundur që në këtë album të grumbulloheshin të gjitha.

Le të shërbejë ky album për frymëzim të mëtejshëm heroizmi në mbarë popullin e ushtrinë tonë, në veprën e lavdishme që na udhëheq me gjenialitet Partia dhe shoku Enver, për ndërtimin e plotë të socializmit dhe mbrojtjen e tijë.

K. BUZA

K. DEDI

Wherever you cast your glance in Albania you see a stone, marble, bronze landscape. It is the new landscape of the homeland, of the homeland that has a glorious history, which counts hundreds and thousands of exploit feats for freedom, for the people's power, for their defence.

This history shows the spirit of the people, their force, their rare virtues, characteristic these of a people who never bowed their heads.

In this landscape there have been engraved names and events which we honour, we recall them with respect because they increase our forces, they add to our pride.

The monuments, busts, lapidaries and commemorative tablets are medals on the chest of our Fatherland. We see these symbols and we take pride in our decorated Fatherland.

The erection of these commemorative symbols is an artistic engraving of the history of our people, a powerful educative means and shows not only respect for the past but also a pondered evocation correctly and deeply thought to nourish our generation and our successors with the best and most glorious things our people have.

We see in Kruja and Tirana the monument to Scanderbeg cast in bronze. We see in Lezhe the monument erected to the memory of the 1444 Convention. In Bulqiza, Kanina, Berat, Gjirokastra, Përrenjës and elsewhere people honour Scanderbeg and his fellow fighters who covered with shame the selected armies and most renowned Sultans of the Osman empire. The walls of the ancient fortress of Kruja, the bust of Tanush Topia show that the Albanian fighters were not defeated even though the walls were destroyed, they remained faithful to Scanderbeg and they built up a new and more powerful wall with their chests.

And we continue on the road of the monuments. We read in them about the Albanian insurgents who answered in the language of arms to every invader. These commemorative symbols recall us the Albanian conventions where oath was taken and decisions were adopted for the good of Albania.

We have before us commemorative tablets, busts and lapidaries which raise high the names and activity of our fighters for National Revival and of their predecessors.

We come across the busts of and the monuments to the fighters for freedom and we joyfully «talk» with them reporting to them that their sweat and blood were not shed in vain.

We proceed on the road of the lapidaries of the National Liberation Struggle.....

In this great popular unprecedented revolution led by our Party and comrade Enver Hoxha, valiance and heroism flowed like a stream.

Thousands upon thousands of honoured names, hundreds and thousands of outstanding events were added to the Albanian history. Numerous are the victories and long is the list of popular heroism during the National Liberation Struggle. Partisan Albania, Albania of the National Liberation Struggle is entirely an enivronmental museum. And for this reason, it is good that we devote attention to the monuments, busts and lapidaries and erect them majestically.

The following words are engraved on a marble tablet: «Here, in this house there was founded the Albanian Communist Party». We stop before this tablet, we think of that great event from which all the busts, monuments, lapidaries and commemorative tablets draw their source. We see engraved in these symbols the continuation of the initiated road, the heroic feats carried out, the valiant fighters who laid down their lives, the victories that were achieved. We meet Qemal, Misto, Vojo, thousands of their comrades..... Throughout Albania we read in nature whole pages from the history of the Party, the history of the people, the history of our glorious army. This history has been inscribed in tablets and lapidaries, in busts and monuments, following the events, the victories one after another.

And history is interlaced .. ..

Alongside Shota in bronze, erected in Kukës, stands the bust of Zoja Çure from Tragjas, and in Muzeqe — that of the 15-year old girl communist Shkurte Vata from Pecaj of Dukagjin.

We stop before the commemorative tablet devoted to the decisions which were adopted at the popular meeting during the National Liberation Struggle where the commissar, the communist, the partisan was making the people acquainted with the programme of the Party. Further on, another tablet commemorating the assembly of the old men who proclaimed war to backward customs. In Gore the monument to the land reform, where the leader of the Party, comrade Enver Hoxha distributed the title deeds to the

peasants, it was said: «You are the masters of the land». In Bilisht, Kakavi, monuments to the people and valiant fighters. On the rock, on the read of light, a comemorative tablet for the youth mass undertaking.

Continue thus the commemorative symbols in token of honour and perpetuation of the struggle, impetus, enthusiasm and victories of the post-liberation period, victories and men of our days for the building and defence of socialism, and victories of the post liberation period.

These are not occasional coincidences. They are a continuation of tradition which lives and grows healthy in socialist Albania, including in the mass popular heroism the heroism of a whole people, of the entire army who with confidence in their future are triumphantly marching for almost three decades led by the intrepid eagle-eyed Party.

*

* *

In our country, the erection of commemorative symbols has its own history. Our people had longsince deserved similar appraisals, they had longsince accomplished honoured acts, but never in the past (with some rare exception, and this rather on the initiative of some artist or other ordinary individuals who by their contribution erected five or six commemorative symbols) were devoted to them any titles and symbols to perpetuate the glory of their sons.

It was incumbent on our generation led by the Party, the generation that carried out the revolution and realized and fur ther promoted the most optimistic dreams of our predecessors, to raise to the pedestal of honour not only the events and heroes of the times, but to fill all that vacuum which the previous antipopular regimes had created not without purpose. Since the early liberation years, when our fatherland had just begun to heal the wounds of the war, the Party and comrade Enver Hoxha instructed the people to think and work concretely about the lapidaries, busts and monuments. To cast our glance into the depths of the centuries, to well turnover the pages of history, to get from there names and events; devote attention to the perpetuation of the National Liberation Struggle. We should write on the place of every event the names of those who laid down their lives in the struggle for the liberation of the fatherland.

The work began. Once we drove a stick into the ground with a piece of tin attached to it and we inscribed a few words about the event that occurred on that place.

In some other place we gathered a heap of stones and we said: «A partisan fell here».

Later on we arranged better that heap of stones. These were the first lapidaries, simple ones without artistic pretentions, but they shouldered events of a great content.

And we gathered tens and hundreds of times near to those heaps of stones, we commemorated our comrades, we listened to the veterans, we promised.....

Years passed by. Socialist Albania became stronger. Again the Party and comrade Enver Hoxha laid down the task of going on with the commemorative symbols.

From simple lapidaries we passed on to busts, monuments, statues, sculptural groups, reliefs and other works of which we rarely knew the names previously.

Today we count over one-thousand commemorative works erected in nature.

Of these, about five-hundred lapidaries, over 300 commemorative tablets, 140 busts and 28 monuments. New prospects open in this direction. We have erected and shall continue to erect such memorials because they promote the revolutionary education of our youth, army and of all our labouring masses.

A whole people pass and stop before them. People read the inscriptions, listen to talks, place bunches of flowers, pay greatest respect.

*

* *

Our figurative arts develop and progress from year to year.

The continuous care of the Party and of comrade Enver Hoxha, their encouragement, wise and farsighted teachings, have helped our artists to delve increasingly deeper in their work to reflect our socialist reality. The powerful reliance on the principles of the art of socialist realism, on the Marxist-Leninist theory and on the measures and decisions elaborated for these problems by our Party and comrade Enver Hoxha, have resulted in that we speak today of important successes in this field and espe-cially in direction of the realisation of works in monumental sculpture.

While until recently there were living and creating in our country three or four sculptors, after the liberation of the country and the establishment of the People's Power, today, there is working and creating a whole army

of artists, there are contributing fourfive generations united in thoughts, inspired by our life and reality, directed and encouraged by the Party. The sun of our renovated fatherland renovated also sculptors who in the past were treated and considered with contempt.

The flourishing of monumental art in general, as historically known, has grown and developed in the epochs of a social progress. In our country, where the great ideas of socialism have triumphed, where life flows and develop at incomparable rates, where prospects are clear, monumental sculpture cannot fail to enjoy this vigourous progress and impetus.

Our monumental sculpture counts today a considerable number of works, a realized creativeness with special ideologoical and artistic values.

Alongside the people's sculptor Odhise Paskali, the merited sculptors Janaq Paço, Andrea Mano, Kristaq Rama, Llazar Nikolla, Shaban Hadëri, Muntaz Dhrami, a number of young and talented artists such as Hektor Dule, Perikli Culi, Dhimo Gogollari and others are creating.

The Albanian monumental sculpture has achieved successes and is making greater efforts in order to reflect our reality with more veracity, as well as the spiritual world of the individualized hero, his features and character. This is analyzed through the laconic language of this democratic and people's art, through the event, history, efforts, individual or massive heroism.

The busts of Scanderbeg, Enver Hoxha and Vojo Kushi realized by O. Paskali, that of Qemal Stafa by J. Paço, of Shote Galica by K. Rama, the bust of Shkurte Pal Vata by M. Dhrami, are works devoted to individualized heroes, works which have been realized with veracity forcefully analysing the internal world of the hero, they speak of the hero and his heroism in a plastic, concise, original and moving language, surpassing thereby the proportions of the person, generalizing the heroic spirit of those times.

The monument to the four heroes of Mirdita, of Mushqeta, of 1920 and finally the monument to independence are works which surpass the dimensions of the events of the epoch to which they are devoted. They are works which bear in themselves the thought, the powerful and synthetic thought of the event and the heroes to whom they are devoted; they speak of the past, the present and the future, they have elements of the future, of the development, of the perspective.

In concept our sculpture is crystallizing what is general, most important; mass heroism, through the reflection of the heroes, individuals, concrete events and motives.

The monument to the four Mirdita heroines unites through the four highland figures, who have fought and displayed outstanding revolutionary activity in the Mirdita district, the powerful thought in the perpetuation of the unmatched valiance of the Albanian woman, expressed in centuries, in times of wars and efforts, expressed today in the building of the socialist society and tomorrow in new battles. The general compositional solution, the unification on one pedestal of the four heroines, the vertical stand of four bronze columns communicating with each other through the rich spiritual world, far from the schemas of the touching of the heroes shoulder to shoulder which vulgarizes the theme and localizes the event is a solution which makes this work with individual features an original one. We add here the good plastic treatment of the figures, the stylization of the costumes, the chiselling of the heroic features, etc. These and other things make the monument to the four Mirdita heroines remain one of the outstanding works of our monumental sculpture.

The monument to Independence erected in Vlora in theframework of the celebration of the 60th anniversary of Independence is a new success in the ranks of the precious values of our monumental sculpture. The work for its realisation is connected with a memorable event telling about the great care of the Party and of comrade Enver Hoxha personally, for artistic creativeness.

Çomrade Enver Hoxha's meeting with the authors of this work in their studio, his advices and social remarks since the initial stage, became a great lesson not only for the artists who realized this work but for all the artists and writers of Albania. Comrade Enver Hoxha's teachings to delve deep in the inexhaustible and life-asserting source of the people's creativeness, to find in it the great inspiration in the realization of the fine and magnificent works for our people, incited our artists to delve still deeper in becoming acquainted with life, reality, the valuable wealth of the creativeness of our people.

The monument to Independence, perpetuating in bronze the historic event of Vlora, makes a living and dynamic synthesis of the heroic struggles of the Albanian people, of the glorious struggles for freedom, national independence and sovereignty. This monument, coming out of the frame of the perpetuation of a given period, inspires our people to see that freedom has always been won and defended with the rifle as well yesterday in the struggle for independence, the National Liberation Struggle, as today in the defence of the dictatorship of the proletariat. This spirit permeates the monument through a solution, in continuation, through a compositional

general unity which develops and takes powerful dimensions in the figure of the standardbearer in height.

These successes in our monumental sculpture will without fail be accompanied also with others devoted to the struggle and efforts for liberation, to the battles for the building of the socialist society and to the defence of our socialist Fatherland.

The ever growing creative forces, the great ideas permeating our life today, the great and continuous care of the Party and comrade Enver Hoxha are guarantees in this direction. In another volume, a continuation of this album, devoted to our monumental sculpture, there will be reflected the new and still more powerful works, more improved from both the viewpoint of content and artistic form.

*

* *

We do not pretend to have included in the present album our whole monumental sculpture. Little are represented in it also the other memorials such as lapidaries, commemorative tablets, etc. Our purpose has not been to give in this album an inventory of the memorials of various genres that have been erected in our country and include the entire theme it treats.

In general the memorials are devoted to the most outstanding events in the history of our people and our army. There are also other events which have a very great value but no memorials have been erected to them as yet. This remains an important task for the future.

The album represents our monumental sculpture with outstanding artistic values. Its order has been established by holding, in general, to a certain periodisation, but even here not in a routine manner.

We have hundreds of other lapidaries and memorials which have their great values because they are devoted to many events of historic importance, but it was impossible for the present album to include all of them.

Let this album serve as a further inspiration of further heroism to the whole of our people and army in the glorious work in which we are led with geniality by the Party and comrade Enver Hoxha for the complete construction of socialism and its defence.

K. BUZA

K. DEDI

En Albanie, de quelque côté qu'on jette ses regards on découvre un paysage de pierre, de marbre ou de bronze. C'est le paysage nouveau de notre Patrie riche d'une glorieuse histoire, riche d'nnombrables hauts faits accomplis au nom de la liberté, pour l'instauration du Pouvoir populaire et la sauvegarde des victoires remportées.

Cette histoire est un éloquent témoignage de la force d'âme et de volonté et des rares vertus de notre peuple qui ne s'est jamais incliné devant l'ennemi.

Sur la toile de fond de ce paysage sont gravés des noms et des événements que nous évoquons avec le plus profond respect, car ils constituent une source où nous puisons de nouvelles énergies et dont nous tirons une légitime fierté.

Ces monuments, bustes, stèles et plaques commémoratives sont des médailles ornant la poitrine de notre Patrie, ils suscitent en nous une grande fierté à son égard.

C'est à travers ces symboles commémoratifs qu'a été reconstituée sur le plan artistique, et à sa juste valeur, l'histoire de notre peuple; ils représentent aussi un puissant moyen d'éducation, témoignage du grand respect ressenti pour le passé, un exemple à suivre par la génération présente et par les générations à venir qui y trouvent rappélés des exploits accomplis par notre peuple.

A Kruja et à Tirana, nous admirons le monument érigé à Skanderbeg; à Lezhë le monument évoquant l'Assemblée de 1444; de même d'autres centres urbains, tels Bulqiza, Kanine, Berat, Gjirokaster, Prenjas etc., rendent hommage à la mémoire de Skanderbeg et de ses compagnons d'armes, qui ont couvert de honte les troupes d'élite et les plus fameux sultans de l'empire ottoman. Sur les murs d'enceinte de la citadelle de Kruja s'éleve un buste à la mémoire de Tanush Topia; ces murs sont là pour nous indiquer que, même après leur effondrement, les combattants albanais ne se sont pas abattus, bien au contraire ils sont restés fidèles à Skanderbeg et ont érigé de leur poitrine une nouvelle muraille encore plus puissante.

Continuons à parcourir la voie des monuments. Nous y lisons des inscriptions concernant les insurrections albanaises, qui ont répliqué par le langage des armes à n'importe quel envahisseur; les assemblées nationales où leurs participants ont prêté serment et pris d'importantes décisions pour le bien de l'Albanie.

Devant nos yeux s'étalent des plaques commémoratives, des bustes et des stèles, qui célèbrent le nom et l'oeuvre des patriotes illustres de notre Renaissance nationale et de leurs prédécesseurs.

Voilà les monuments et les bustes consacrés aux combattants de la liberté et c'est avec une grande joie que nous nous «entretenons» avec eux pour les rassurer qu'ils n'ont pas versé en vain leur sang pour le bien de la Patrie.

Nous parcourons maintenant la voie des plaques commémoratives dédiées à la Lutte de Libération nationale...

Dans cette grande révolution populaire, sans précédent dans notre histoire, conduite par le Parti et le camarade Enver Hoxha, les actes de courage et d'héroisme ont déferlé comme un torrent impétueux.

Des milliers de noms vénérés, des centaines et des milliers d'événements remarquables ont enrichi l'histoire de notre pays. La Lutte de Libération nationale est marquée par d'innombrables victoires et des gestes héroiques accomplis par les masses populaires. L'Albanie des partisans, l'Albanie de la Lutte de Libération nationale ressemble dans son ensemble à un musée naturel. C'est pourquoi nous consacrons une attention toute particulière à ces hauts faits et leur avons dédié des monuments, des bustes, des stèles grandioses.

Sur une plaque en marbre ont été gravés ces mots: «Ici, dans cette maison, a été fondé le Parti Communiste Albanais». Nous nous arrêtons devant cette petite plaque et comment ne pas penser à l'événement mémorable d'où tirent leur origine tous ces bustes, tous ces monuments, ces stèles et ces plaques commémoratives. Ils illustrent en caractères d'or la continuation de la voie entamée par nos ancêtres, les exploits accomplis, les héros tombés sur le champ d'honneur, les victoires remportées. Nous voilà en compagnie de Qemal, de Misto, de Vojo, et de milliers de leurs camarades..... Dans toute l'Albanie, en pleine nature nous lisons des pages entières de l'histoire de notre Parti, de l'histoire de notre peuple, de l'histoire de notre glorieuse armée. Cette histoire est écrite sur des plaques et des stèles, sur des bustes et des monuments, où les événements et les victoires s'enchaînent successivement.

Et l'histoire s'enchevêtre.....

A Kukës, le bronze dédié à Shote se dresse près de celui érigé à la mémoire de Zoja Çurre de Tragjas; dans le Myzeqe nous trouvons un monument consacré à la jeune communiste de 15 ans Shkurte Vata, originaire du village Peçaj de Dukagjin.

Nous nous arrêtons devant une autre plaque commémorative: elle est consacré aux décisions adoptées par les réunions populaires pendant la Lutte de Libération nationale, alors que le commisaire, le communiste, le partisan portait à la connaissance du peuple le programme du Parti. Un peu plus loin, voilà une autre plaque commémorative dédiée à l'Assemblée des anciens qui ont décidé de lutter contre les coutumes arriérées. A Gore c'est le monument de la réforme agraire, où le dirigeant de notre Parti, le camarade Enver Hoxha, distribuant les titres de propriété aux paysans, leur dit: «C'est vous qui êtes maitres de la terre». A Bilisht, à Kakavi ce sont des monuments dédiés au peuple et aux combattants vaillants. Sur la «route de la lumière», une plaque a été encastrée dans la roche vive pour commémorer l'action de la jeunesse.

Et voilà d'autres symboles qui rendent hommage et perpétuent à travers les siècles la lutte, l'entrain, l'enthousiasme et les victoires remportées après la Libération du pays; ils se dressent majestueusement pour célébrer les victoires et les hommes de nos jours qui ont combattu pour l'édification et la sauvegarde du socialisme.

Il ne s'agit pas là de coïncidences fortuites. Ces nouveaux symboles se rattachent à la tradition qui se pérpétue et se répand dans l'Albanie socialiste; elle englobe l'héroisme des masses populaires, l'héroisme d'un peuple tout entier, l'héroisme de notre armée populaire, et tous, confiants dans l'avenir, marchent de l'avant victorieusement depuis trois décades sous la conduite de notre vaillant Parti.

*

* *

Chez nous, l'érection de ces monuments commémoratifs a son histoire à elle. Notre peuple avait depuis très longtemps mérité de telles appréciations, il avait depuis très longtemps accompli des oeuvres importantes, mais jamais dans le passé (à l'exception de cinq ou six monuments commémoratifs, dus surtout à l'initiative personnelle de quelque artiste ou quelque particulier)

des titres e des symboles ne furent consacrés à la mémoire de ses fils.

C'est à notre gènèration conduite par le Parti, à la génération qui a fait la révolution et réalisé et même surpassé les aspirations les plus optimistes de nos prédécesseurs, qu'a incombé la tâche d'élever sur le piédestal de l'honneur non seulement les événements marquants et les héros de nos jours, mais aussi de remplir le vide créé non fortuitement par les régimes antipopulaires du passé. Dès les premières années de la Libération alors que notre Patrie commençait à panser les plaies de la guerre, le Parti et le camarade Enver Hoxha nous ont imposé la tâche de prendre en main le problème des stèles, des bustes et des monuments et de fournir des efforts incessants dans ce sens. Il s'agissait de plonger notre regard dans la profondeur des siècles, de feuilleter des milliers et des milliers de pages de notre histoire, de relever des noms et des événements mémorables. Une attention toute particulière devait être consacrée à la Lutte de Libération nationale pour la perpétuer dans les siècles. Sur les lieux des événements nous devions écrire le nom de ceux qui avaient immolé leur vie dans la lutte pour la libération de la Patrie.

Et c'est ainsi que furent antamés les premiers pas. Sur une feuille de métal appliquée à un piquet furent écrits quelques mots au sujet de l'événement qui s'était produit en cet endroit. Ailleurs, sur un tas de pierres fut tracée l'inscriptoin suivante: «Cigit un partisan». Plus tard ces tas de pierres furent aménagés plus convenablement. Telles sont les premières plaques commémoratives qui ont vu le jour dans notre pays, ils sont simples et sans aucune prétention artistique bien qu'ils perpétuent des événements d'une très grande importance.

Que de fois nous nous sommes réunis auprès de ces tas de pierres pour évoquer le souvenir de nos camarades, pour écouter le témoignage des vétérans de la guerre, pour faire des promesses.

Le temps suit son cours. L'Albanie socialiste est devenue entre-temps plus forte. Et c'est à nouveau le Parti et le camarade Enver Hoxha qui nous ont assigné la tâche de poursuivre l'oeuvre antamée.

Des stèles modestes nous sommes passés aux bustes, aux statues, aux groupes sculpturaux, à des bas-reliefs et à d'autres oeuvres dont nous ne connaissions auparavant pas même le nom.

On compte aujourd' hui plus de mille oeuvres commémoratives posées en pleine nature.

De leur nombre environ 500 d'entre elles sont des lapidaires, plus de 300 des plaques commémoratives, 140 des bustes et 28 des monuments.

De nouvelles perspectives s'ouvrent à notre pays dans cette direction. Nous avons élevé de tels symboles commémoratifs et nous continuerons de le faire encore car ils servent à l'éducation révolutionnaire de la jeunesse, de l'armée, de toutes les masses laborieuses.

Un peuple tout entier passe près de ces symboles et s'y arrête en signe de reconnaissance. Les inscriptions attirent l'attention du passant, des conversations s'engagent, des bouquets de fleurs sont posés et on s'incline respectueusement devant ces symboles émouvants.

*

* *

Nos arts figuratifs se développent et progressent d'une année à l'autre.

Le souci constant de notre Parti et du camarade Enver Hoxha, leur encouragement, leurs enseignements sages et clairvoyants ont facilité beaucoup la tâche de nos artistes pour réfléter toujours mieux dans leurs oeuvres notre réalité socialiste. S'il nous est aujourd'hui permis de parler d'importants succès remportés dans ce domaine et particulièrement dans celui de la sculpture monumentale, cela est dû avant tout à l'appliquation rigoureuse des principes de l'art du réalisme socialiste, de la théorie marxiste-léniniste et des décisions adoptées par le Parti et le camarade Enver Hoxha à ce sujet.

Si jusqu'à hier encore il n'y avait chez nous que trois ou quatre sculpteurs qui s'adonnaient á leur besogne, à la suite de la libération de la Patrie et de l'instauration du Pouvoir populaire une armée entière d'artistes s'est mise à la tâche, diverses générations d'artistes dans une unité de pensée, s'inspirant de la vie nouvelle et de notre réalité de tous les jours, travaillent et créent des oeuvres monumentales sous l'égide du Parti et avec son encouragement direct. Le soleil ardent de notre Patrie libre a rechauffé de ses rayons et rajeuni même ceux des sculpteurs qui hier encore étaient traités avec méprise.

L'essor de l'art monumental, comme cela a été prouvé historiquement, a lieu généralement pendant les périodes marquées par des progrès sociaux. Dans notre pays où les grandes idées du socialisme ont triomphé, où la vie se developpe à des rythmes sans précédent et où les perspectives sont bien claires, la sculpture monumentale ne pouvait ne pas progresser et avancer avec un élan impétueux.

Ce secteur de nos arts compte aujourd'hui un nombre considérable d'oeuvres d'un riche contenu idéologique et artistique.

Outre le sculpteur du peuple Odhise Paskali et les sculpteurs émérites Janaq Paço, Andrea Mano, Kristaq Rama, Llazar Nikolla, Shaban Haderi et Mumtaz Dhrami, nous avons aussi une pléiade d'artistes jeunes et de talent tels Hektor Dule, Perikli Çuli, Dhimo Gogollari et beaucoup d'autres.

La sculpture monumentale albanaise a obtenu de réels succès et elle s'efforce toujours plus de refléter avec plus de véracité la réalité qui est la nôtre, le monde spirituel de l'héros individualisé, ses traits et son caractère. Ces efforts sont matérialisés dans le langage laconique de l'art démocratique et populaire à travers les événements, l'histoire, la lutte, l'héroisme individuel ou de masse.

Les bustes de Skanderbeg, d'Enver Hoxha et de Vojo Kushi réalisés par Odhise Paskali, celui de Qemal Stafa par J. Paço et de Shota Galica par K. Rama, ainsi que le buste de Shkurte Pal Vata par M. Dhrami constituent des oeuvres consacrées à des héros bien individualisés, ce sont des travaux réalisés avec véracité et qui pénétrent profondément l'univers intérieur de l'héros; ils expriment la figure du héros et ses exploits à travers un langage plastique, concis, riche en contenu, original et émotionnel, dépassant les mesures qui sont celles du personnage dans le but de généraliser l'esprit héroïque des temps auxquels ils se rattachent.

Le monument des Quatre héroïnes de Mirdita, celui de Mushqeta, de 1920 et tout dernièrement, le monument à l'Indépendance sont des oeuvres de dimensions beaucoup plus larges que les événements et l'époque même auxquels ils sont consacrés. Elles synthétisent la puissance des idées, des événements et des héros quxquels ils se rapportent, nous y trouvons chez elles notre passé, notre réalité présente et future ainsi que la perspective, des éléments de notre développement de l'avenir qui s'ouvre à nous.

Sur le plan conceptuel dans notre sculpture sont cristalisés les éléments les plus généraux, les plus importants et l'héroïsme de masse, à travers une représentation fidèle des héros, d'individus particuliers, d'événements et de motifs concrets.

Le monument consacré aux quatre héroïnes de Mirdita tend à travers les quatre figures de montagnardes, qui ont combattu et déployé une remarquable activité révolutionnaire dans le district de Mirdita, à perpétuer la vaillance incomparable des femmes albanaises, qui s'est manifestée durant les siècles passés dans les luttes pour la libérté, qui se manifeste aujourd'hui dans les efforts qu'elles furnissent pour l'édification de la société socialiste et demain dans de nouvelles batailles. Le choix en général heureux de la composition, le groupe des quatre héroïnes sur le même piédestal la disposition verticale des quatre colonnes en bronze communiquant entre elles par le monde intérieur des personnages, la renonciation à toute représentation schématique des héros coude à coude afin de ne pa vulgariser le sujet et de localiser l'événement en question, est une solution très réussie qui accorde à cette oeuvre des traits particuliers et originaux. On y relève également la perfection dans le traitement plastique des figures, la stylisation des costumes, la gravure des traits héroïques, etc. C'est pourquoi le monument dédié aux quatre héroïnes de Mirdita est considéré comme l'une des oeuvres les plus appréciées de notre sculpture monumentale.

Le monument à l' Indépendance inauguré à Vlore à occasion du 60e Anniversaire de notre Indépendance est un autre succès qui vient enrichir le nombre élevé de valeur de notre sculpture monumentale. Le travail accompli pour sa réalisation se rrattache à un événement marquant de notre histoire et il indique de même le grand souci que le Parti et le camarade Enver Hoxha lui – même portent à la création artistique.

La rencontre du camarade Enver Hoxha avec les auteurs de cette oeuvre dans leur studio, ses recommandations et ses suggestions amicales dés les premières phases de sa réalisation sont devenus un grand enseignement non seulement pour les sculpteurs qui l'ont portés à terme, mais aussi pour tous les artistes et èrcivains de notre pays. Les enseignements du camarade Enver Hoxha qui recommande de puiser toujours plus à la source intarissable et vivifiante de la création populaire, pour y trouver la grande inspiration nécessaire à la réalisation d'oeuvres réussies et grandioses pour notre peuple, ont incité nos artistes à apprendre à connaître toujours plus à fond notre vie quotidienne et notre réalité, ce trésor inappréciable qu'est le création populaire.

Le monument consacré à l'indépendance perpétue dans le bronze l'événement historique de Vlora, il représente une synthèse vive et dynamique des luttes héroïques menées par le peuple albanais, des glorieuses luttes libératrices engagées pour la liberté, l'indépendance et la souveraineté nationales. Ce monument qui dépasse le cardre historique d'une période donnée inspire notre peuple par sa force de représentation et lui indique que la liberté a toujours été conquise et défendue par la force des armes, hier pendant la lutte de l'Indépendance et la lutte de libération nationale comme aujourd'hui pour la sauvegarde de la dictature du prolétariat. Cet esprit pénétre tout le monument dans son ensemble à travers

une solution continue et l'unite générale de composition, qui se développe et prend des dimensions imposantes dans la figure du porte – étendard placé à son sammet.

A ces importants succés obtenus dans le secteur de la sculpture monumentale en viendront bientôt s'ajouter d'autres, consacrés également à la lutte et aux efforts fournis pour la libération, aux batailles engagées pour l'édification de la société socialiste et la défense de la Patrie socialiste.

Les forces créatrices qui s'accroissent sans cesse, les grandes idées qui pénétrent maintenant notre vie et l'attention particulière prêtée par notre Parti et le camarade Enver Hoxha à l'essor des arts figuratifs sont un gage sûr de nouveaux succès dans ce domaine. Dans un autre volume qui fera suite au présent album, consacré toujours à notre sculpture monumentale, figureront de nouvelles oeuvres encore plus puissantes et plus parfaites, du point de vue du contenu comme de la forme artistique.

*

* *

Nous ne prétendons nullement avoir reproduit dans cet album toute notre sculpture monumentale. Une place plus réduite y été réservée aux stèles, aux plaques commémoratives, etc. Loin de nous l'idée d'y avoir presenté un inventaire de symboles commémoratifs des divers genres qui ont été érigés dans notre pays et d'y avoir traité tous l'éventail des sujets qui se rattachent à ces genres.

Les monuments sont consacrés en général aux événements les plus remarquables de notre peuple et de notre armée. Il y a pourtant d'autres faits remarquables qui n'ont pas encore été perpétués par des monuments. C'est là une tâche importante qu'il nous incombe de réaliser à l'avenir.

Le présent album reproduit notre sculpture monumentale la plus appréciée sur le plan artistique. Dans la disposition du matériel nous nous sommes guidés en général sur le critère de la périodicité sans en exagérer cependant l'importance.

Il ne nous a pas été possible d'insérer dans cet album, faute de place, les centaines et les centaines d'autres stéles et monuments consacrés à une multitude d'événements historiques importants.

Enfin, un dernier souhait: Que le présent album inspire encore plus notre peuple et notre armée tout entière à accomplir des actes de vaillance dans la réalisation de la grandiose oeuvre d'édification intégrale du socialisme et de sa défense, sous la conduite géniale de notre Parti et du camarade Enver Hoxha.

K. BUZA

K. DEDI

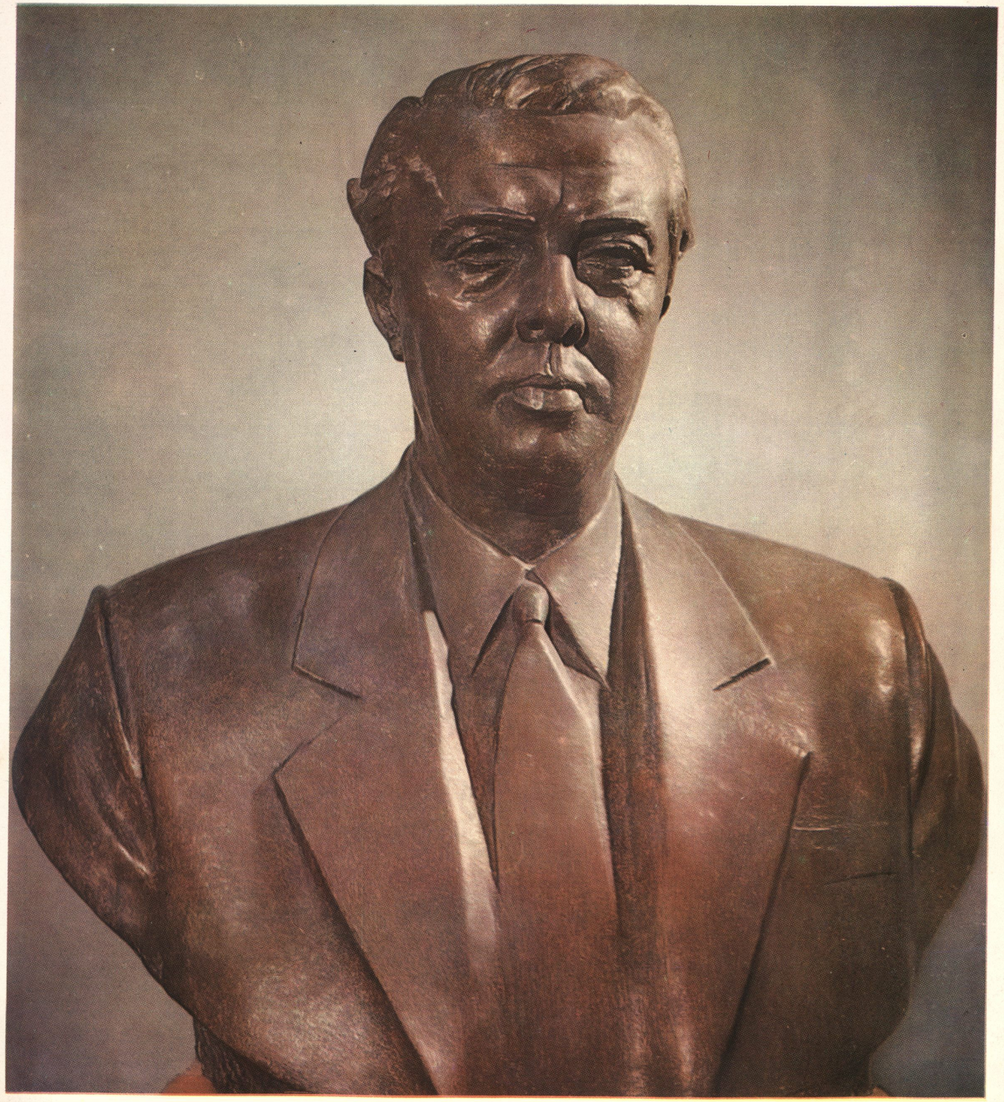

POPULLI SHQIPTAR E KA ÇARË RRUGËN E HISTORISË

ME SHPATË NË DORË.

ENVER

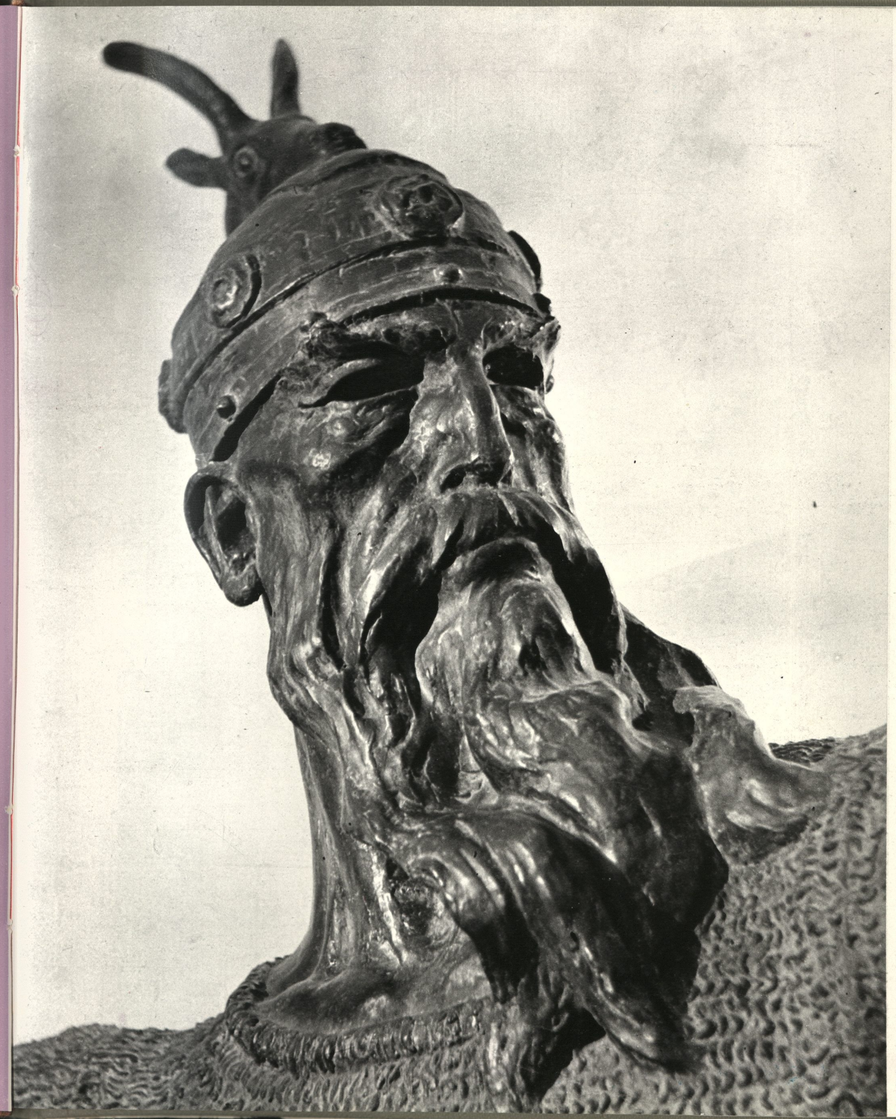

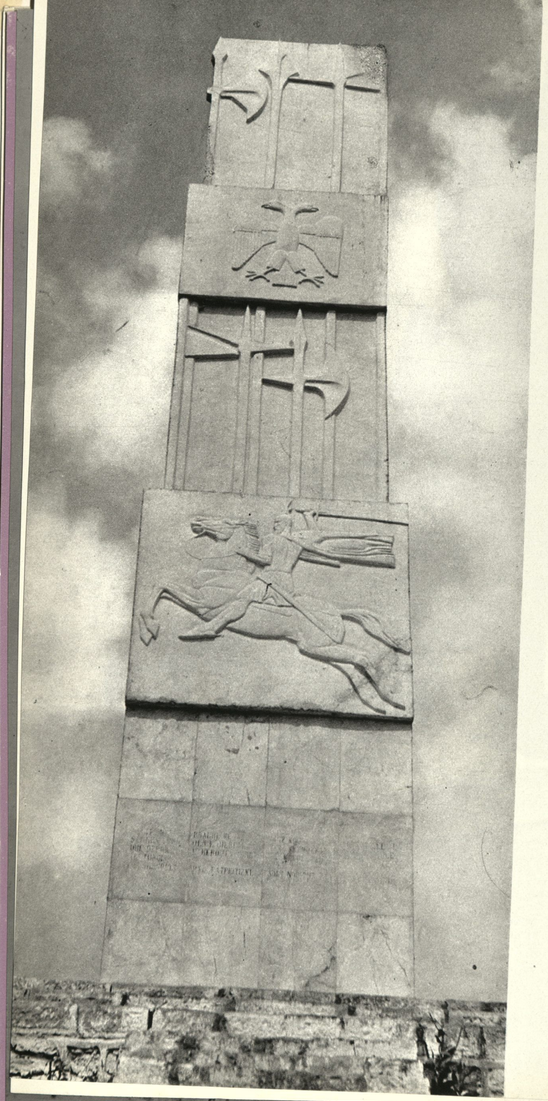

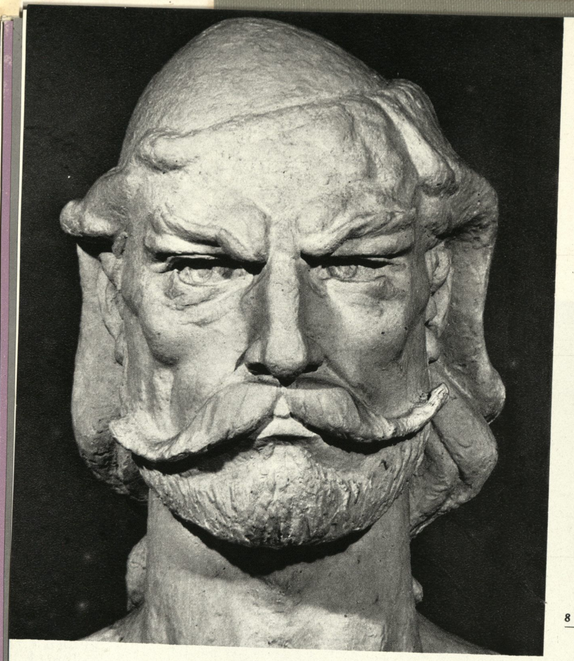

1811
"PARTIA KRENOHET ME MALESORET TANE, TE GILET
NUK JANE MPOSHTUR KURRE AS NGA VESHTIRESITE
E EGRA TE RATTRES AS NGA SULMET E HUMORIVE
TE HUAJA, KUNDER TE GILAVE KANE LUFTUAR
GJATE SHEKUJVE".

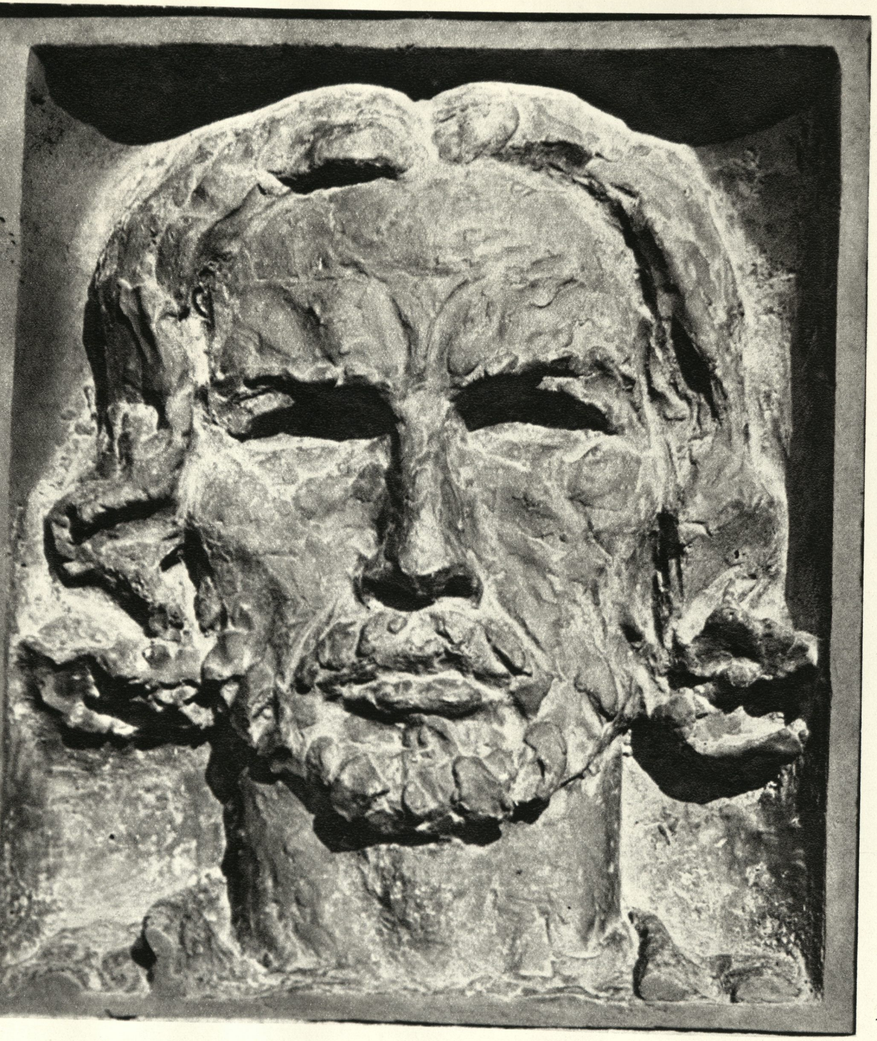

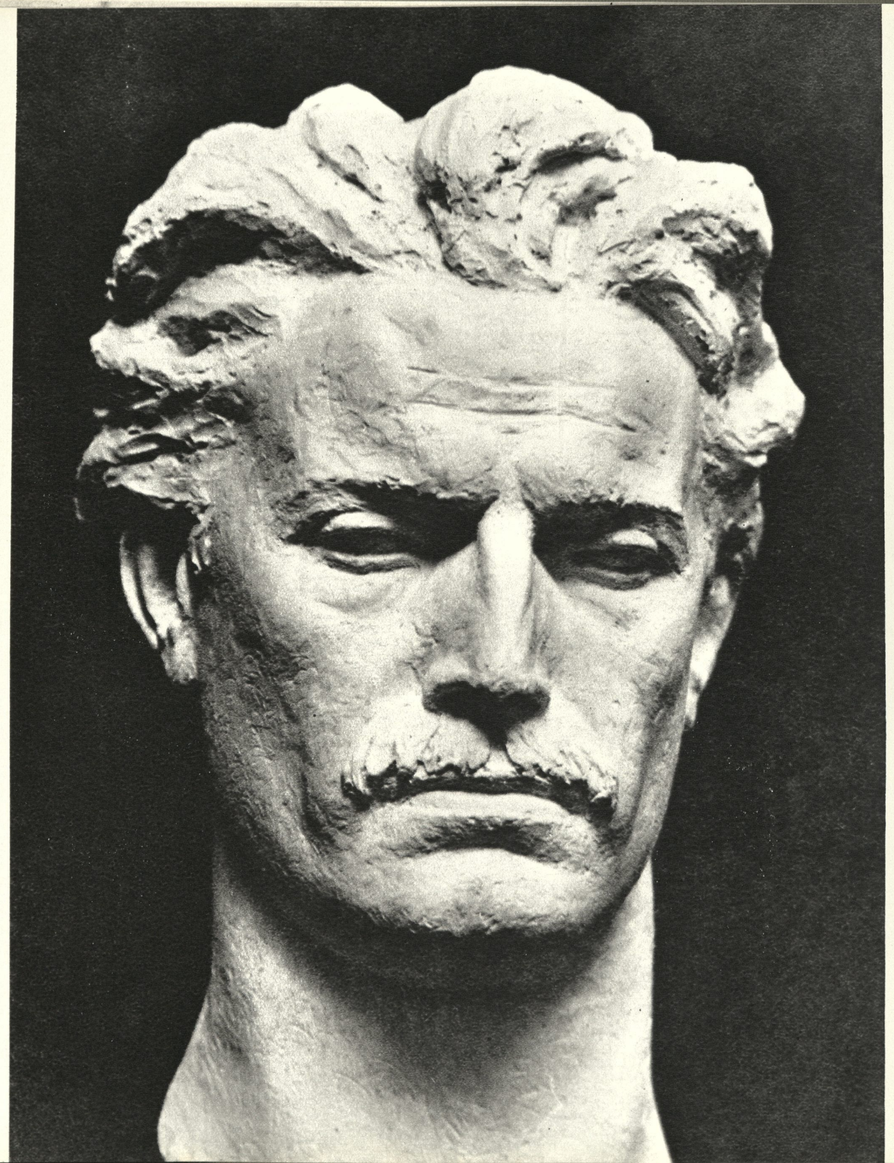

1812

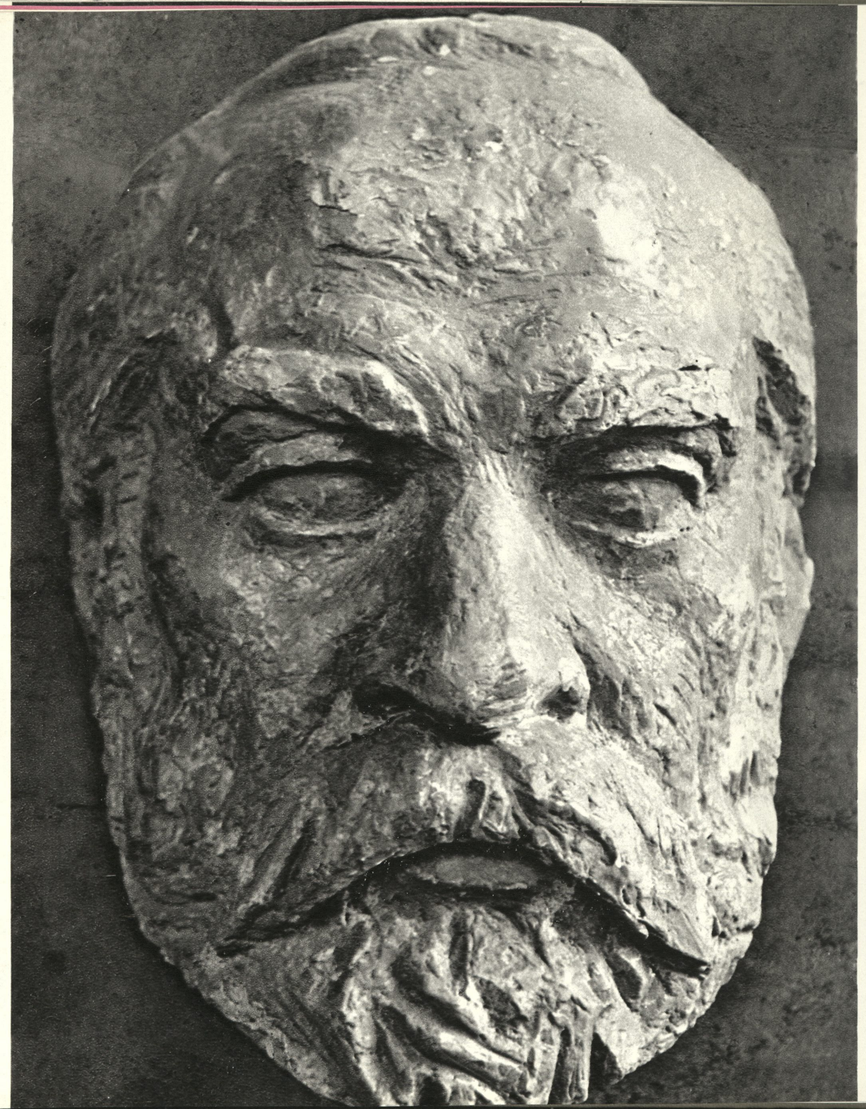

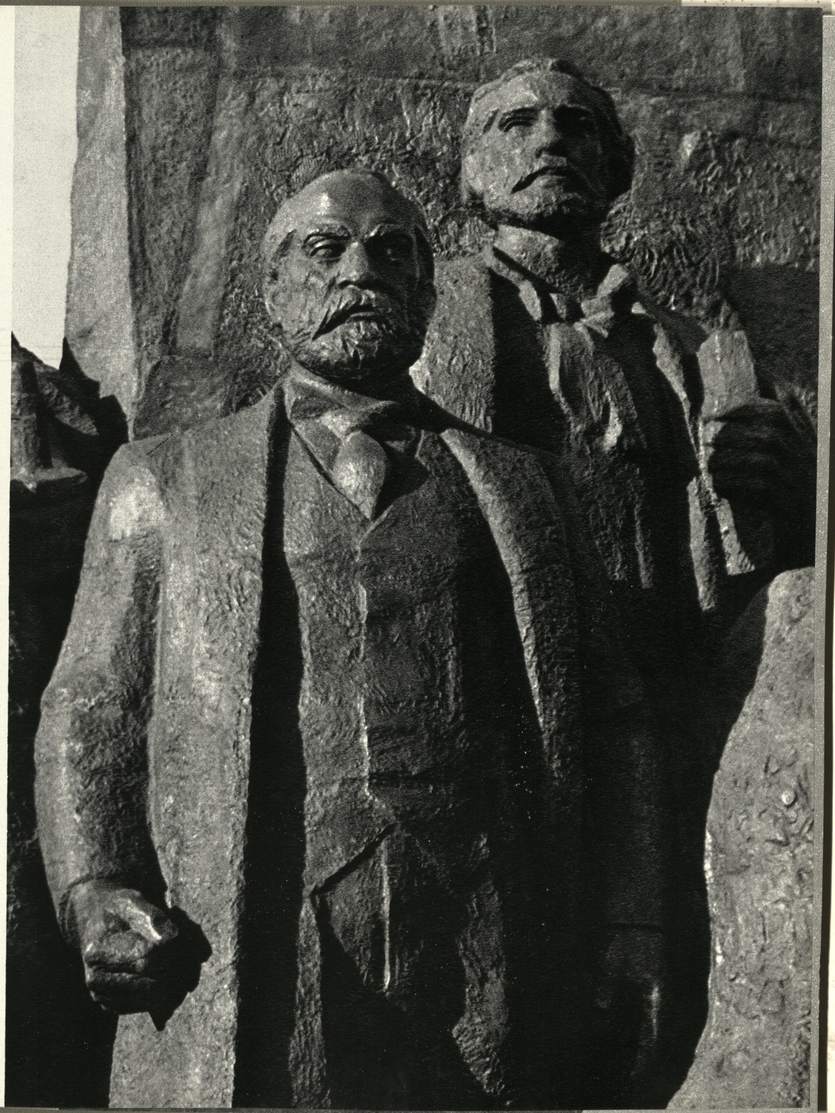

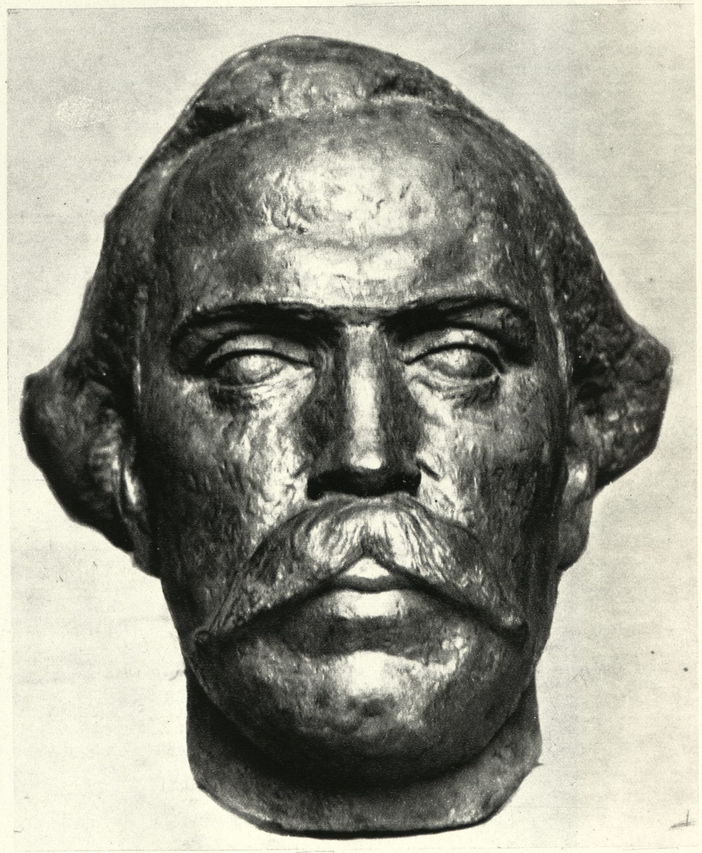

KRISTOFER JANSEN

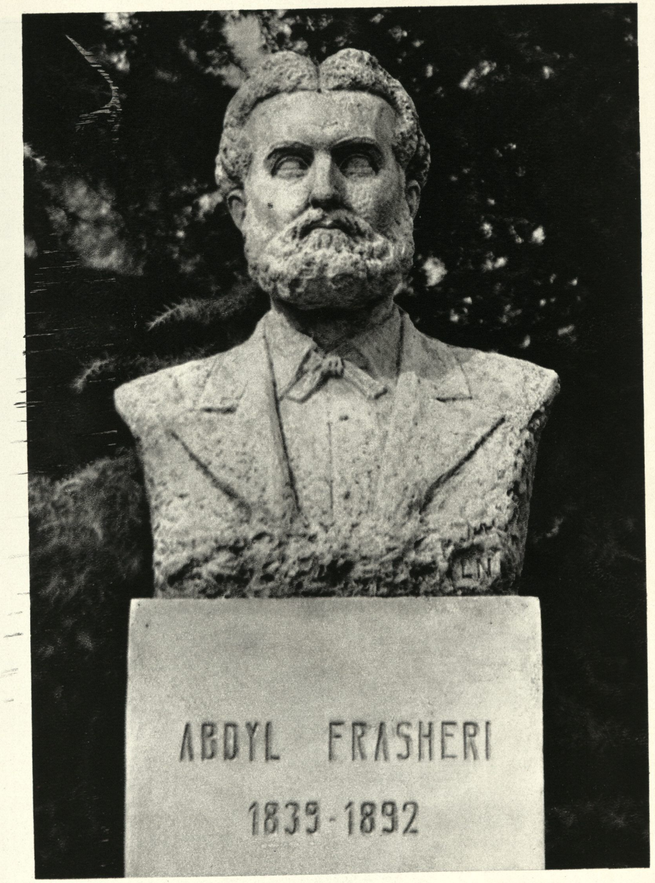
ABDYL FRASHERI
1839-1892

NAIM FRASHERIT
1846 - 1900
POPULLI NE FUQI
20-X-1950

THEMISTOKLI GËRMËNJI

THEMISTOKLI GËRMËNJI

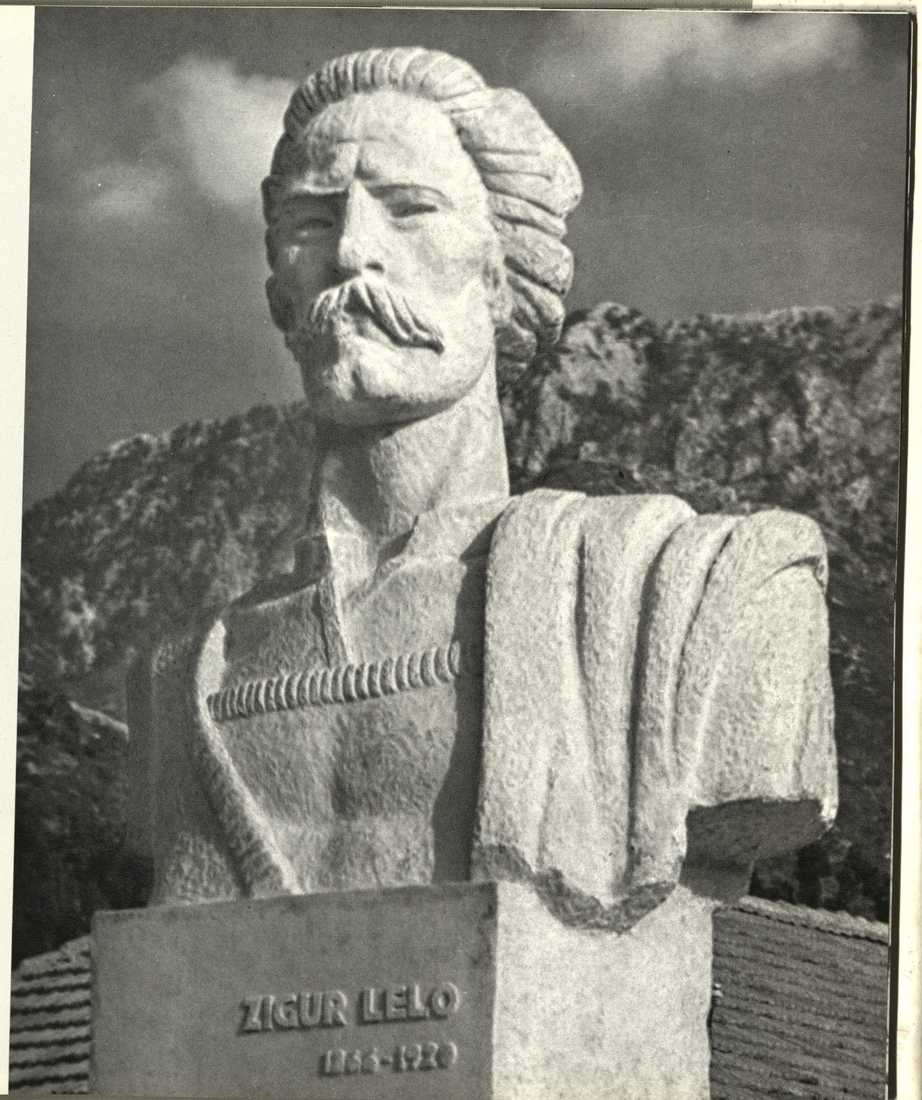
ZIGUR LELO
1866-1920

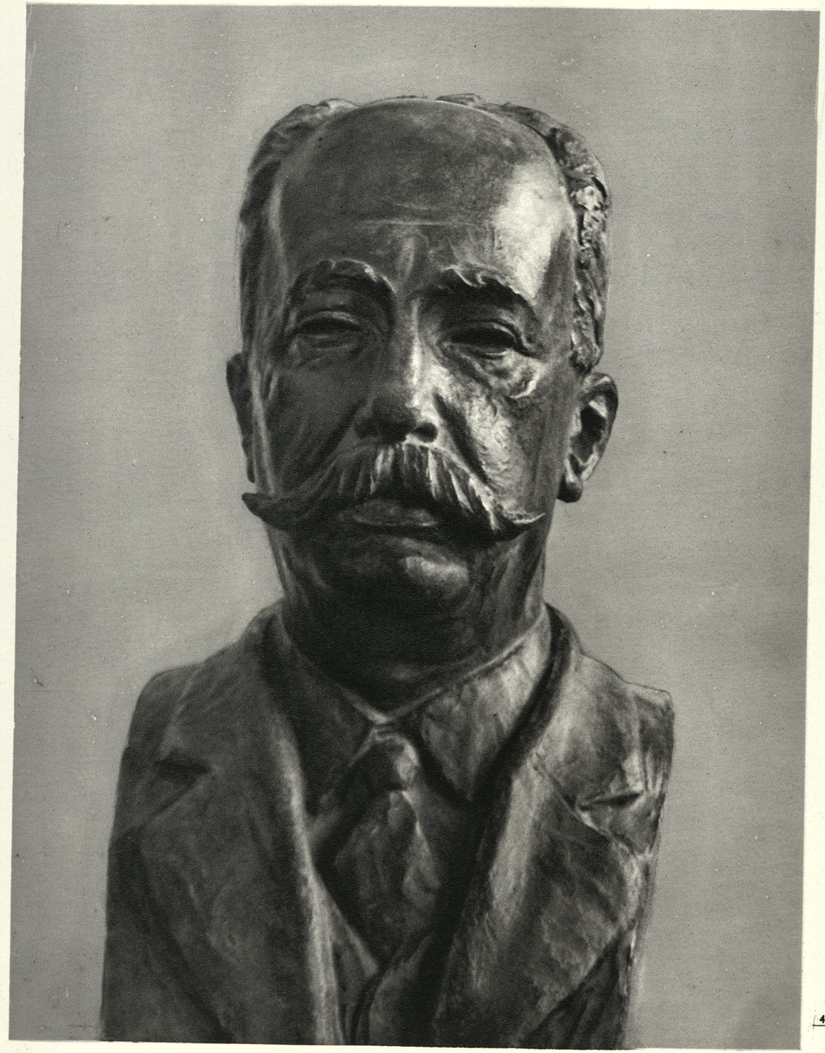

1920

1920

POPULLI YNË, GJATË HISTORISË SË TIJ SHEKULLORE KA BËRË VAZHDIMISHT LUFTRA TË DREJTA, POR LUFTA NACIONAL ÇLIRIMTARE, E CILA KA QËNË VAZHDIMI I TYRE, ISHTE MË E MADHJA DHE MË E PËRGJAKËSHMJA, MË E LAVDISHMJA DHE MË E KOKLAVITURA. AJO KA QËNË KURORËZIMI I KËTYRE LUFTRAVE, KA QËNË LUFTA FINALE.

ENVER

DEMAL STAFA
1921-1942

VOJO KUSHI
HERO I POPULLIT
1918 — 1942

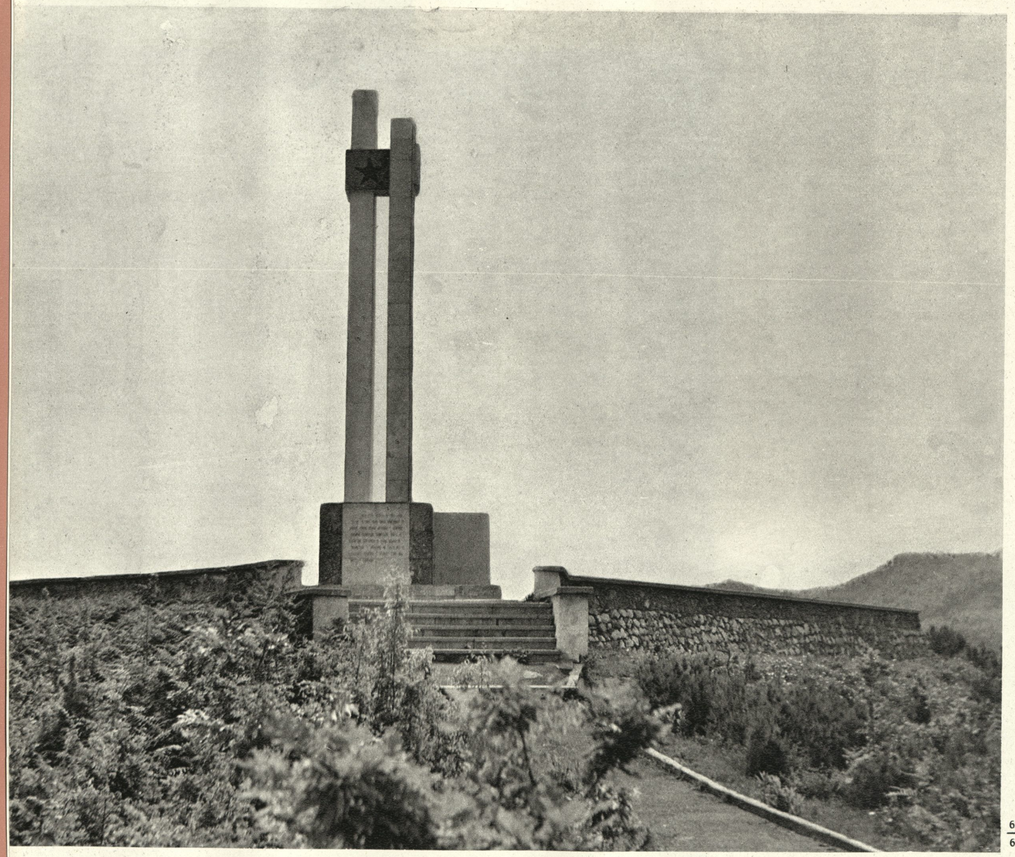

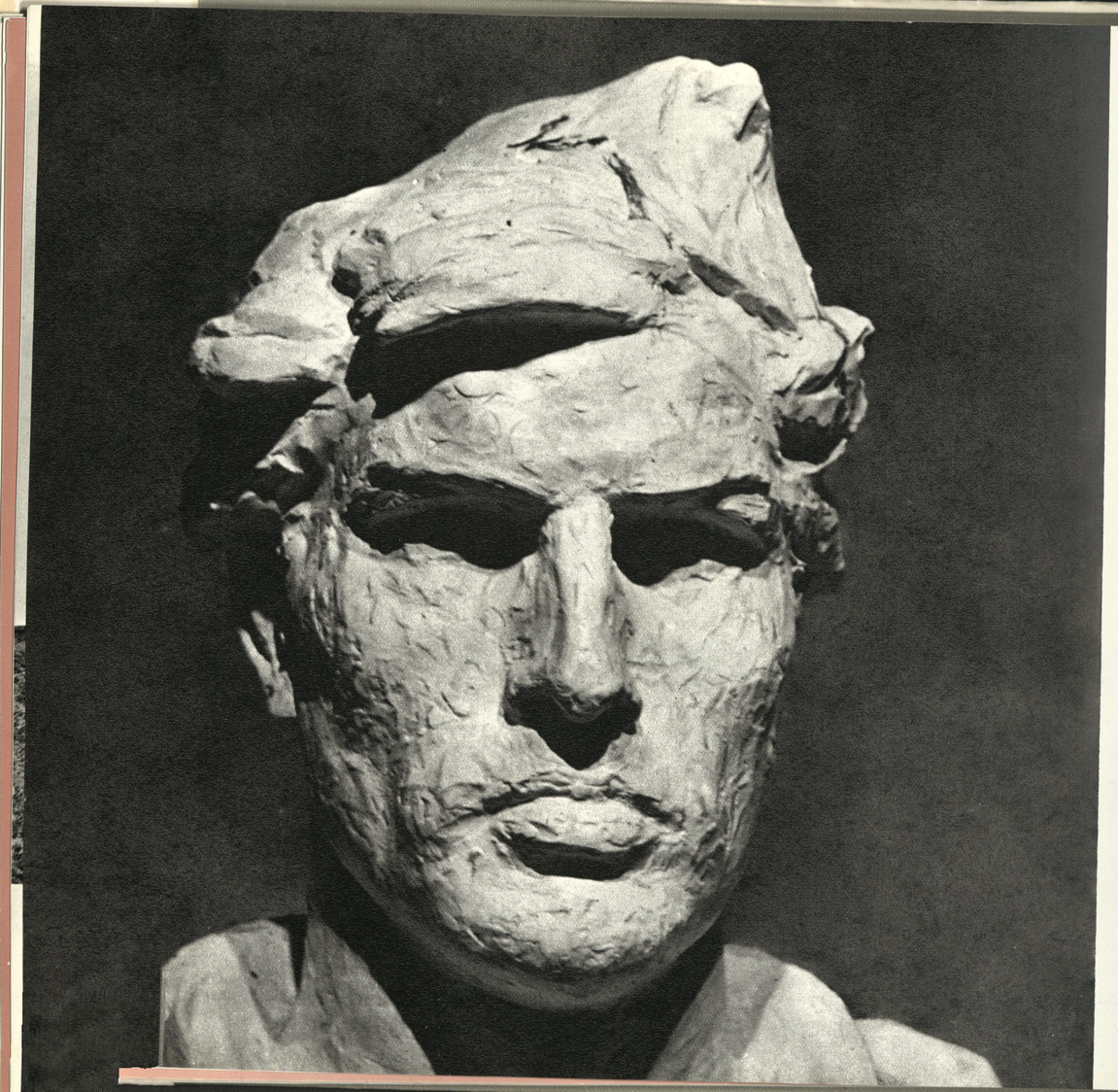

KONGRESIT TE PERMETIT
QE I UDHEHEQUR KETU ME INICIATIVEN
E PARTISE KOMUNISTE SHQIPETARE ME
24 MAJ 1944
HODHI BAZAT E PUSHTETIT POPULLOR
KETE PERKRENDORE I A KUSHTON POPULLI NE FUQI

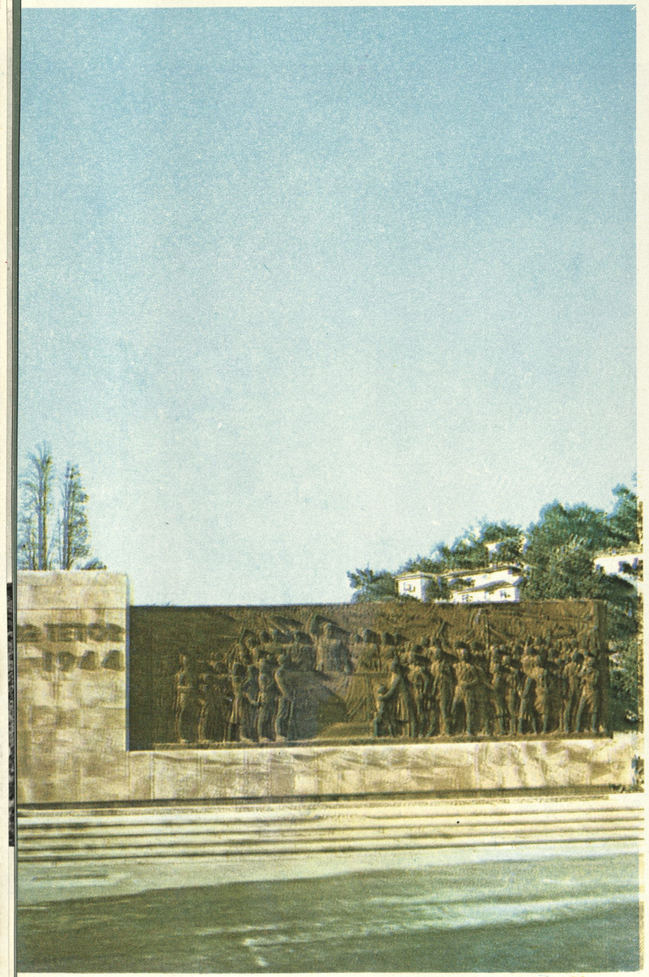

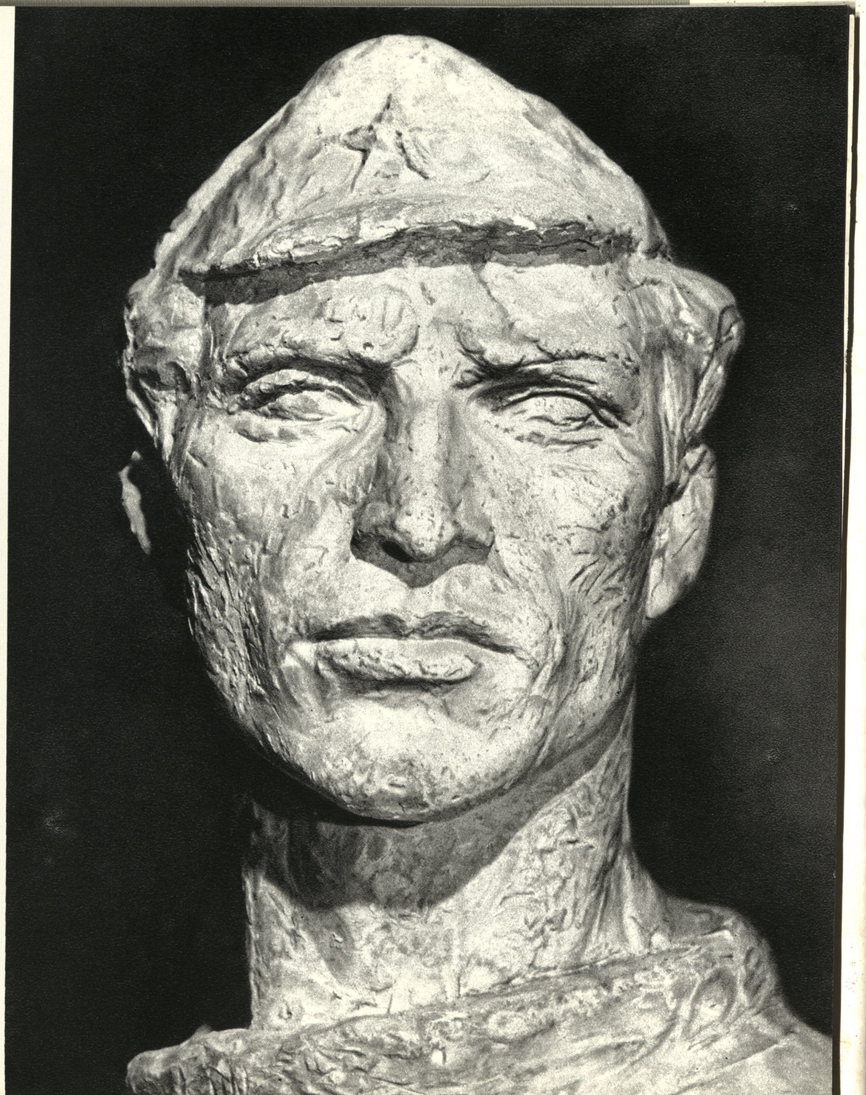

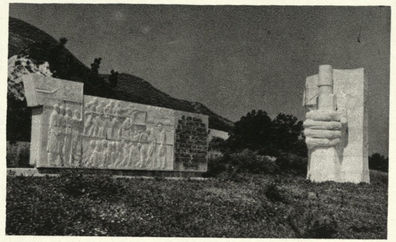

NE KETE RRUGE,
PREJ MUSHQETE DERI
NE PETRELE U VENDOS
FATI I LUFTES PER CLIRIMIN
E TIRANES. ME 14 DHE 15
NENDOR 1944 LUFTETARE
TE BRIGADES I-re, 4-te, 8-te
DHE 17-te, I PRENE RRUGEN
NJE KOLLONE GJERMANE
PREJ 3000 VETESH DHE E
ASGJESUAN.

KONGRESIT TE PERMETIT
QE I MBLEDHUR KETU NE INICIATIVEN
E PARTISE KOMUNISTE SHQIPETARE ME
24 MAJ 1944
HODHI BAZAT E PUSHTETIT POPULLOR
KETE PERKUNDORE I A KUSHTON POPULLI NE FUQI

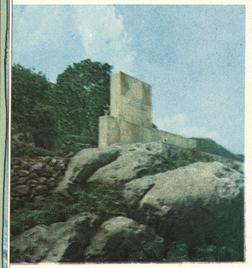

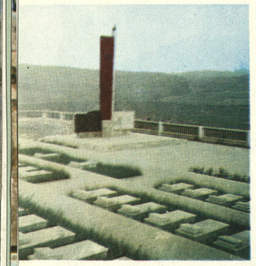

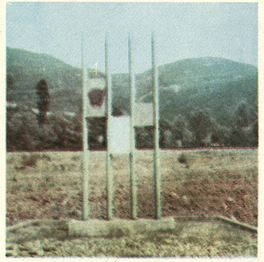

100 | 102 |
101 | 103 | 104

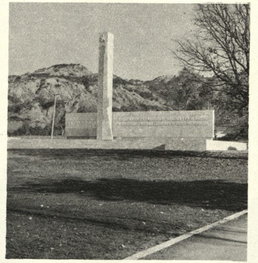

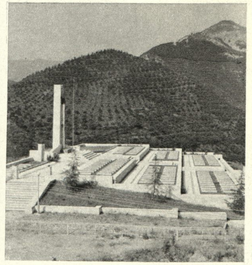

105 | 106 | 107
108 | 109

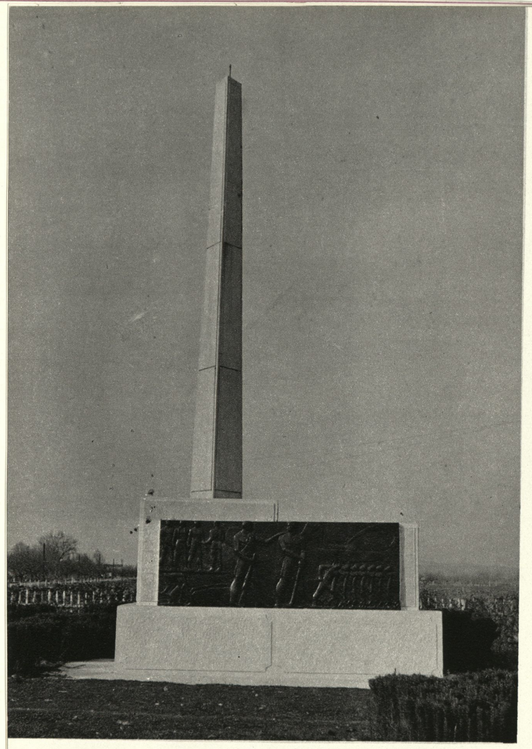

KETU
MË 25 NËNDOR 1945
SHOKU ENVER HOXHA
U DHA FSHATARVE
TAPITE E PARA TË TOKES
U REALIZUA
REFORMA AGRARE
ENDRA SHEKULLORE
E FSHATARESISE

SHKURTE VATA
1952-1967

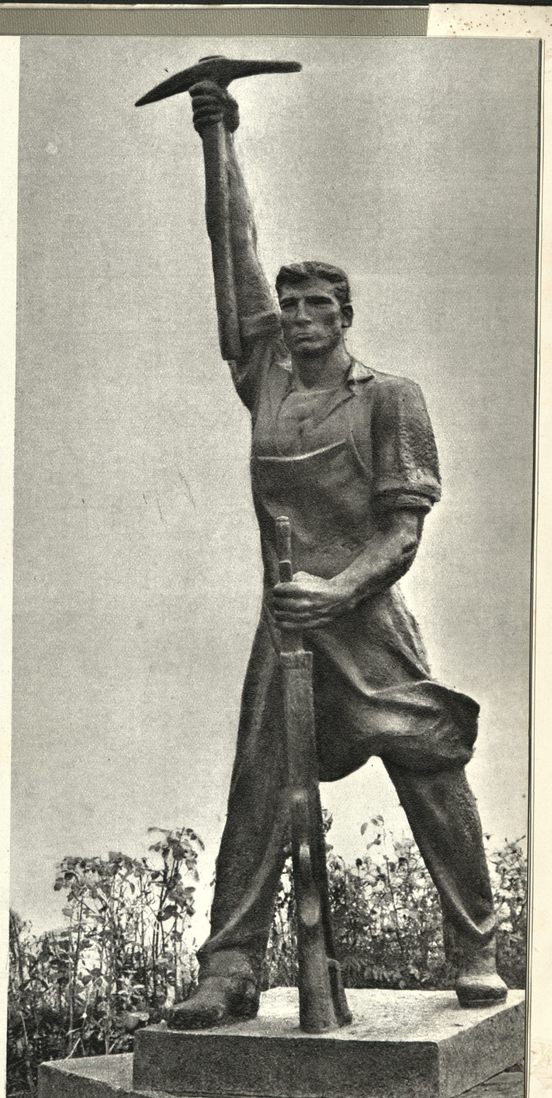

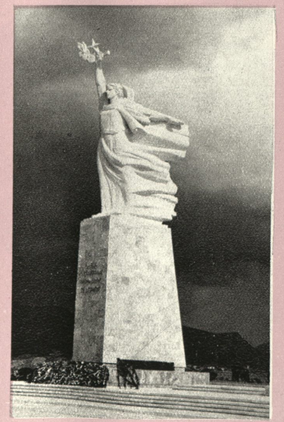

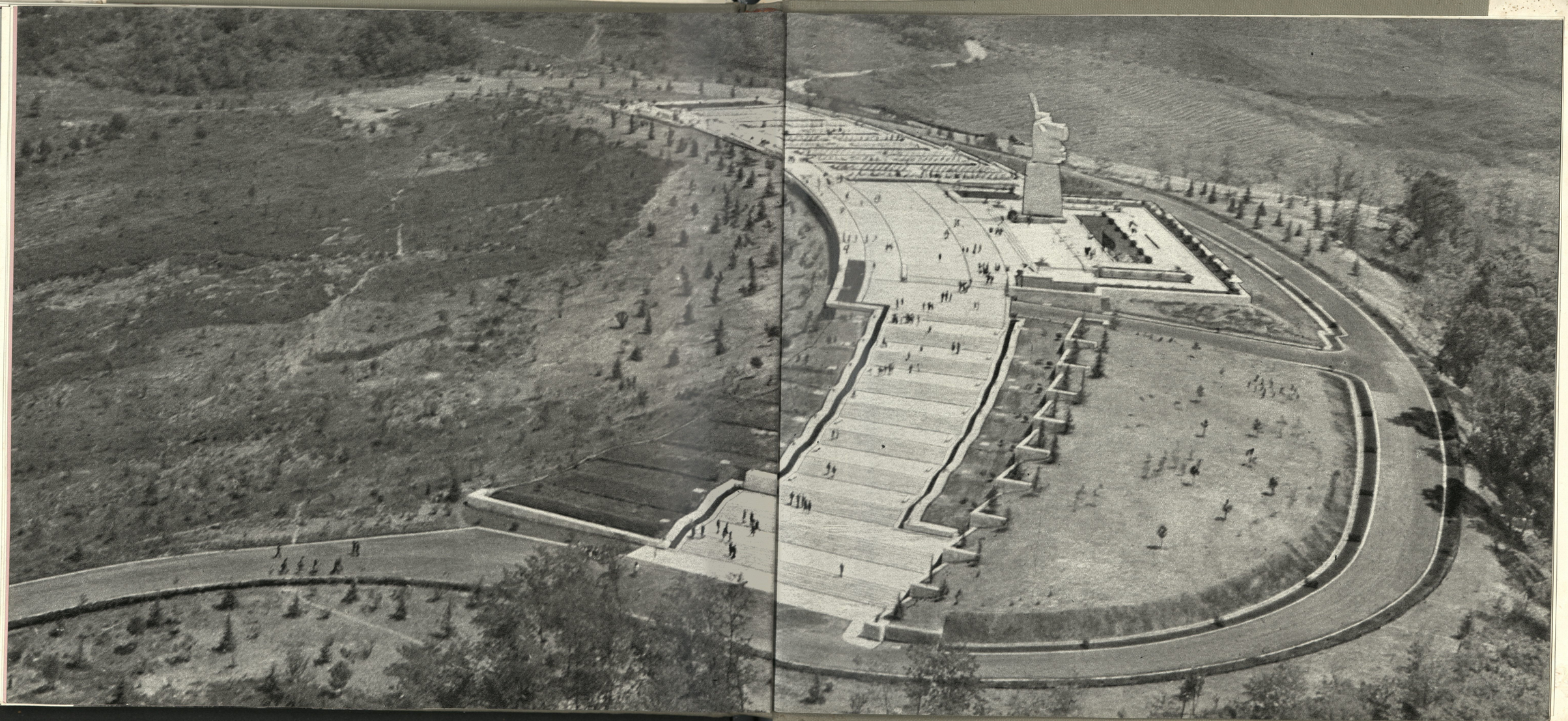

PERMBAJTJA E LENDES

1. BUSTI I SH. ENVER HOXHA
O. Paskali
Tiranë – Uzina "Enver"
1965 Bronx.

1. Bust of comrade Enver Hoxha
O. Paskali
Tirana – "Enver Hoxha" works
1965 Bronze.

1. Le buste du Camarade Enver Hox
Tiranë – Usine "Enver"
1965 Bronze

O. Paskali

2. BUSTI I SKENDERBEUT
O. Paskali
Kukës 1937 Bronx

2. Bust of Scanderbeg
O. Paskali
Kukës 1937 Bronze

2. Le buste de Skanderbeg
O. Paskali
Kukes 1937 – Bronze

3. MONUMENTI I SKENDERBEUT
O. Paskali, A. Mano, J. Paço.
Tiranë 1968 Bronx.
4. Detal i monumentit.

3. Monument to Scanderbeg
O. Paskali, A. Mano, J. Paço.
Tirana 1968 Bronze.
4. Detail of the monument.

3. Le monument de Skanderbeg
O. Paskali, A. Mano, J. Paço
Tirane, 1968 – Bronze
4. Le détail de monument

5. MONUMENTI I SKENDERBEUT
J. Paço
Krujë 1959 Bronx

5. Monument to Scanderbeg
J. Paço
Kruja 1959 Bronze

5. Le monument de Skanderbeg
J. Paço
Kruje 1959 – Bronze

6. LAPIDAR KUSHTUAR LUFTRAVE TE SKENDERBEUT.
Th. Thomai
Krujë 1968 Beton
7. Detal i lapidarit

6. Lapidary Devoted to Scanderbeg's Wars
Th. Thomai
Kruja 1968 in concrete
7. Detail of the lapidary.

6. Stèle consacré aux batailles de Skanderbeg
TH. Thomai
Kruje 1968 Béton
7. Détail de stèle

9. BUSTI I TANUSH TOPISE
P. Çuli
Krujë 1968 Beton
8. Detal i bustit

9. Bust of Tanush Topija
P. Çuli
Kruja 1968 in concrete
8. Detail of the bust.

9. Le buste de Tanush Topia
P. Çuli
Kruje 1968 Béton
8. Le détail de buste

10. LAPIDAR KUSHTUAR LUFTRAVE TE SKENDERBEUT.
H. Dule
Gjirokastër 1968 Beton

10. Lapidary Devoted to Scanderbeg's Wars
H. Dule
Gjirokastër 1968 in concrete.

10. Stéle consacré aux batailles de Skanderbeg
H. Dule
Gjirokaster 1968 Béton

11. LAPIDAR KUSHTUAR LUFTRAVE TE SKENDERBEUT.
F. Dushku
Librazhd 1968 Beton
12. Detal i lapidarit.

11. Lapidary Devoted to Scanderbeg's Wars
F. Dushku
Librazhd 1968 in concrete
12. Detail of the lapidary

11. Stèle consacré aux batailles de Skanderbeg
F. Dushku
Librazhd 1968 Béton
12. Détail de stèle

13. LAPIDAR KUSHTUAR KUVENDIT TE LEZHES.
O. Paskali
Lezhë 1968 Gurë – Bronx.

13. Lapidary Devoted to the Convention of Lezhë.
O. Paskali
Lezhë 1968 Gurë – bronze.

13. Stèle consacrée à l'Assemblé de Lezhë
O. Paskali
Lezhë 1968 Pjerre – Bronze

14. LAPIDAR KUSHTUAR LUFTRAVE TE SKENDERBEUT
P. Çuli
Vlorë (Kaninë) 1968 Beton.

14. Lapidary Devoted to Scanderbeg's Wars
P. Çuli
Vlorë (Kaninë) 1968 in concrete.

14. Stèle consacrée aux batailles de Skanderbeg
P. Çuli
Vlorë (Kaninë) 1968 Béton

15. 16. LUFTETARI KOMBETAR
O. Paskali
Korçë 1937 Bronx
17. Detal i monumentit.

15. 16. National Fighter
O. Paskali
Korçë 1937 Bronze
17. Detail of the monument.

15. Le combattant national
O. Paskali
Korçë 1937 Bronze
17. Détail de monument

18. ÇERCIZ TOPULLI ME TRIMAT
K. Kostaqi, K. Beruka
Gjirokastër (Mashkullorë)
1972 Beton.

18. Çerciz Topulli With his men
K. Kostaqi, K. Beruka
Gjirokastër (Mashkullorë)
1972 in concrete.

18. Çerçiz Topulli et ses vaillants d'armes
K. Kostaqi, K. Beruka
Gjirokastër (Mashkullorë)
1972 Béton

19. STATUJE E ÇERCIZ TOPULLIT
(Detal)
O. Paskali
Gjirokastër 1937 Bronx

19. Statue of Cerciz Topulli
(Detail)
O. Paskali
Gjirokastër 1937 Bronze.

19. Statue de Çerçiz Topulli
(Détail)
O. Paskali
Gjirokastër 1937 Bronze

20. LAPIDAR KUSHTUAR KRYENGRITJEVE TE 1911 – tës.
H. Kruja, S. Kraja
Shkodër (Hani i Hotit) 1971 Beton
21. Detal i lapidarit.

20. Lapidary Devoted to the Uprisings of 1911
H. Kruja, S. Kraja
Shkodër (Hani i Hotit) 1971 Concrete
21. Detail of the lapidary.

20. Stèle consacrée aux insurrections de 1911
H. Kruja, S. Kraja
Shkodër (Hani i Hotit) 1971 Béton
21. Détail de stèle

22. LUFTETARI KOLONJAR
(Detal nga përkujtimorja kushtuar luftëtarëve kolonjarë)
O. Paskali
Ersekë 1938 Bronx.

22. The Fighter From Kolonja
(Detail from the memorial to the fighters from Kolonja)
O. Paskali
Ersekë 1938 Bronze.

22. Le combattant de Kolonjë
(Détail consacré aux combattant de Kolonja
O. Paskali
Ersekë 1937 Bronze

23. LUFTETARET KOLONJARE
(Relief në përkujtimoren kushtuar luftëtarëve kolonjarë)
O. Paskali
Pogradec 1937 Bronx.

23. Fighters From Kolonja
(Relief in the memorial devoted to
the Kolonja fighters)
O. Paskali
Pogradec 1937 Bronze.

23. Combattants de Kolonja
(Relief du monument des combattants de Kolonja
O. Paskali
Pogradec 1937 Bronze

24. BUSTI I HEROINES SE POPULLIT
QERIME SHOTA GALICA
K. Rama
Kukës 1968 Bronx
25. Pamja e përgjithëshme e përkujtimores.

24. Bust of the people's heroine Qerime Shota Galica
K. Rama
Kukës 1968 Bronze
25. General view of the memorial.

24. Le buste de l'héroine du peuple
Qerime Shota Galica
K. Rama
Kukes 1968 Bronze
25. Vue générale de la plaque commémorative

26. BUSTI I HEROINES SE POPULLIT SADO KOSHENA.
I. Shahini
Vlorë (Dukat) 1972 Beton.

26. Bust of the people's heroine Sado Koshena.
I. Shahini
Vlorë (Dukat) 1972 Concrete

26. Le buste de l'heroine du peuple
Sado Koshena
I. Shahini
Vlore —(Dukat) 1972 Béton

27. QERIME SHOTA GALICA
(Relief në varrin e heroinës)
K. Rama
Fushë — Krujë 1972 Bronx.

27. Qerime Shota Galica
(Relief on the heroine's tomb)
K. Rama
Fushë — Krujë 1972 Bronze.

27. Qerime Shota Galica
(Relief au cimetière de l'héroine)
K. Rama
Fushë —Krujë 1972 Bronze

29. STATUJE E FLAMURTARIT
O. Paskali
Vlore 1937 Bronx.
28. Detal i statujes.

29. Statue of the standard — bearer
O. Paskali
Vlorë 1937 Bronze.
28. Detail of the statue.

29. La statue du porte — drapeau
O. Paskali
Vlorë 1973 Bronze
28. Détail de la statue

30. MONUMENTI I PAMVARESISE
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Hadëri.
Vlorë 1972 Bronx.
31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. Detale
te monumentit.

30. Monument to Independence
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Hadëri.
Vlorë 1972 Bronze.
31, 32. 33, 34, 35, 36, 37, Details
of the monument.

30. Le monument de l'Indépendance
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Haderi
Vlorë 1972 Bronze
31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, Détails

39. MONUMENTI I KOSTANDIN KRISTOFORIDHIT
K. Rama, M. Dhrami.
Elbasan 1966 Bronx.
38 Detal i monumentit.

39. Monument to Konstandin Kristoforidhi
K. Rama, M. Dhrami.
Elbasan 1966 Bronze.
38. Detail of the monument.

39. Le monument de Kostandin Kristoforidhi
K. Rama, M. Dhrami
38. Détail du monument

40. BUSTI I ABDYL FRASHERIT
Ll. Nikolla
Tiranë 1962 Beton

40. Bust of Abdyl Frashëri
Ll. Nikolla
Tiranë 1962 Concrete

40. Le buste d'Abdyl Frashëri
Ll. Nikolla
Tiranë 1962 Béton

41. BUSTI I NAIM FRASHERIT
O. Paskali
Tiranë 1950 Bronx.

41. Bust of Naim Frashëri
O. Paskali
Tiranë 1950 Bronze.

41. Le buste de Naim Frashëri
O. Paskali
Tiranë 1950 Bronze

42. STATUJE E THEMISTOKLI GERMEN
O. Paskali
Korçë 1937 Bronx.

42. Statue of Themistokli Germenji
O. Paskali
Korçë 1937 Bronze.

42. La statue de Themistokli Gërmenji
O. Paskali
Korçë 1937 Bronze

43. BUSTI I HEROIT TE POPULLIT KANAN MAZE
B. Elmazi
Vlorë (Shkozë) 1972 Beton.

43. Bust of the people's hero Kanan Maze
B. Elmazi
Vlorë (Shkozë) 1972 concrete.

43. Le buste dédié à l'heros du peuple Kanan Maze
B. Elmazi
Vlorë (Shkozë) 1972 Béton

44. BUSTI I HEROIT TE POPULLIT ZIGUR LELO
S. Kosta
Vlorë (Shalës) 1972 Beton.

44. Bust of the people's hero Zigur Lelo
S. Kosta
Vlorë (Shalës) 1972 Concrete

44. Le buste dédié à l'heros du peuple Zigur Lelo
S. Kosta
Vlorë (Shalës) 1972 Béton

45. BUSTI I HEROIT TE POPULLIT BAJRAM CURRI
O. Paskali
Tiranë (Pallati i Brigadave)
1939 Bronx.

45. Bust of the people's hero Bajram Curri
O. Paskali
Tiranë (Palace of brigades)
1939 Bronze.

45. Le buste dédié à l'héros du peuple Bajram Curri
O. Paskali
Tiranë (Palais des brigades)
1939 Bronze

46. PERMENDORE E 1920 – tës
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Hadëri.
Vlorë 1970 Beton.
47, 48, 49, Detale të përmendores.

46. Memorial to 1920
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Hadëri.
Vlorë 1970 Concrete
47, 48, 49 Details of the memorial.

46. Monument consacré à l'année 1920
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Hadëri
Vlorë 1970 Béton
47, 48, 49 Détail du monument

50. BUSTI I RIZA CEROVES
B. Tabaku
Çorovodë 1970 Bronx

50. Bust of Riza Cerova
B. Tabaku
Çorovodë 1970 Bronze.

50. Le buste de Riza Cerrova
B. Tabaku
Çorovodë 1970 Bronze

51. BUSTI I MILITANTIT KOMUNIST ALI KELMENDI
K. Hoshi
Korçë 1949 Bronx

51. Bust of the communist militant Ali Kelmendi
K. Hoshi
Korçë 1949 Bronze.

51. Le buste du militant communiste Ali Kelmendi
K. Hoshi
Korçë 1949 Bron

52. STATUJE E SHOKUT ENVER HOXHA
O. Paskali
Tiranë (Akademia ushtarake "M. Shehu")
1948 Beton.

52. Statue of comrade Enver Hoxha
O. Paskali
Tirana ("Mehmet Shehu" Military Academy)
1948 Concrete.

52. La statue du camarade Enver Hoxha
O. Paskali
Tiranë (L'Académie militaire "M. Shehu").
1948 Béton

53. MONUMENTI I LENINIT
K. Hoshi
Tiranë 1954 Bronx.

53. Monument to Lenin
K. Hoshi
Tirana 1954 Bronze.

53. Le monument de Lénine
K. Hoshi
Tiranë 1954 Bronze

54. MONUMENTI I STALINIT
O. Paskali
Qyteti Stalin 1949 Beton

54. Monument to Stalin
O. Paskali
Stalin City 1949 Concrete.

54. Le monument de Staline
O. Paskali
Qyteti Stalin 1949 Béton
(Ville Staline)

55. BUSTI I HEROIT TE POPULLIT QEMAL STAFA
J. Paço
Tiranë 1949 Bronx.
56. Detal i bustit.

55. Bust of the people's hero Qemal Stafa
J. Paço
Tirana 1949 Bronze.
56. Detail of the bust.

55. Le buste du héros du peuple Qemal Stafa
J. Paço
Tirané 1949 Bronze
56. Détail du buste

57. BUSTI I HEROIT TE POPULLIT VOJO KUSHI
O. Paskali
Tiranë 1950 Bronx.
58. Pamje nga afër e bustit.

57. Bust of the people's hero Vojo Kushi
O. Paskali
Tirana 1950 Bronze.
58. Direct view of the bust.

57. Le buste du héros du peuple Vojo Kushi
O. Paskali
Tiranë 1950 Bronze
58. Vue de près du buste

59. LAPIDARI I BRIGADES SE I – rës.
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Hadëri
R. Kote (arkitekt)
Korçë (Makërzë) 1969 Mermer Bronx.
60. Reliefi ne kete lapidar.

59. Lapidary of the I brigade
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Hadëri.
R. Kote (architect)
Korçë (Makërzë) 1969 marble Bronze.
60. Relief in this lapidary.

59. Stèle consacrée à la I – ère Brigade
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Haderi, R. Kote (Architecte)
Korçë (Makerzè) 1969 Marbre – Bronze
60. Relief de la stèle

61. LAPIDARI I BATALIONIT "A. ZENELI"
J. Zhulla
Gjirokastër (Kardhiq) 1969 Beton

61. Lapidari of "A. Zeneli" Battalion
J. Zhulla
Gjirokastër (Kardhiq) 1969 Concrete.

61. Stèle consacrée au bataillon "Asim Zeneli"
J. Zhulla
Gjirokastër (Kardhiq) 1969 Béton

62. LAPIDARI I ARTILERISE
K. Rama. M. Dhrami, Sh. Hadëri.
R. Kote (Arkitekt)
Tiranë (Sauk) 1968 Beton
63, 64. Reliefi ne lapidar.

62. Lapidary of artillery
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Hadëri.
R. Kote (architect)
Tirana (Sauk) 1968 Concrete.
63, 64. Relief in the lapidary.

62. Stèle dédiée à l'artillerie
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Haderi, R. Kote (architecte)
Tiranë (Sauk) 1968 Béton
63, 64 Relief de la stèle

66. MONUMENTI I KRIJIMIT TE PUSHTETIT POPULLOR.
O. Paskali
Përmet 1964 Bronx.
65. Detal i monumentit.

66. Monument to the creation of the people's power
O. Paskali
Përmet 1964 Bronze.
65. Detail of the monument.

66. Le monument consacré à la création du Pouvoir populaire
O. Paskali
Permet 1964 Bronze
65. Détail du monument

67. MONUMENTI I BOROVES.
I. Xhano, P. Dollaku
Ersekë (Borovë) 1968 Beton.
68. 69. Detale te monumentit.

67. Monument to Borova
J. Xhano, P. Dollaku
Ersekë (Borovë) 1968 Concrete.
68, 69 Details of the monument.

67. Le monument de Borova
I. Xhamo. P. Dollaku
Ersekë – Borovë – 1968 Béton
68, 69 Détails du monument

70. PERMENDORE E MBLEDHJES SE BERATIT.
Dh. Buda, J. Anastasi, V. Papa
Berat 1969 Beton.
71. Pamj e përgjithëshme.

70. Memorial of the meeting in Berat
Dh. Buda, J. Anastasi, V. Papa
Berat 1969 Concrete
71. General view.

70. Monument consacré à la réunion de Berat
Dh. Buda, J. Anastasi, V. Papa
Berat 1969 Béton
71. Vue générale

72. HEROINA E POPULLIT ZOJA CURE.
Fuat Dushku.
Vlore (Tragjas) 1968 Beton.

72. People's heroine Zoja Cure.
Fuat Dushku
Vlorë (Tragjas) 1968 Concrete.

72. L'héroine du peuple Zoja Çurre
Fuat Dushku
Vlore (Tragjas) 1969 Béton

73. MONUMENTI I PARTIZANIT
A. Mano
Tirane 1949 Bronx.

73. Monument to the partisan
A. Mano
Tirana 1949 Bronze.

73. Le monument du Partisan
A. Mano
Tiranë, 1949 Bronze

76. MONUMENTI I HEROJVE TE VIGUT
Sh. Haderi
Shkoder 1969 Beton
74, 75, 77, 78, Detale te monumentit.

76. Monument to the Vigu Heroes
Sh. Hadëri
Shkodër 1969 Concrete
74, 75, 77, 78, Details of the monument.

76. Le monument des heros de Vigu
Sh. Haderi
Shkodër 1969 Béton
74, 75, 77, 78 Détails du monument

79. MONUMENTI I MUSHQETASE
H. Dule
K. Miho (Arkitekt)
Tirane (Mushqeta) 1969 Beton.
80, 81, 82, Detale te monumentit.

79. Monument to Mushqeta
H. Dule K. Miho (Architect)
Tirana (Mushqeta) 1969 Concrete
80, 81, 82 Details of the monument.

79. Le monument de Mushqeta
H. Dule
K. Miho (Architecte)
Tiranë (Mushqeta) 1969 Béton
80, 81, 82 Détails de monument

84. GRUPI SKULPTURAL "SHOKET"
Sh. Haderi
Tirane (Galeria e artit)
1958 Beton.
83, 85 Detale te skulptures.

84. "Comrades" Sculptural Group
Sh. Hadëri
Tirana (Art Gallery) Concrete
1938 Concrete.
83, 85 Details of the sculpture.

84. Le groupe sculptural "Les camarades"
Sh. Haderi
Tiranë (La Galerie de l'art)
1958 Béton
83, 85 Détails de sculpture

86. GRUPI SKULPTURAL "SHOKET".
O. Paskali
Permet (Vorrezat e deshmoreve)
Beton 1964.
87, 88 Detale te skulptures.

86. "Comrades" Sculptural Group.
O. Paskali
Përmet (Martyrs' Cemetery)
Concrete 1964.
87, 88 Details of the sculpture.

86. Le groupe sculptural "Les camarades"
O. Paskali
Përmet (Cimetière des martyrs de la guerre)
Béton 1964
87, 88 Détails de sculpture

89. MONUMENTI I PARTIZANIT FITIMTAR.
O. Paskali
Austri (Mathauzen) 1968 Bronx.

89. Monument to Victorious Partisan.
O. Paskali
Austria (Mathauzen) 1968 Bronze.

89. Monument au Partisan triomphateur
O. Paskali
Autriche (Mathauzen) 1968 Bronze

90. BETIMI PARTIZAN
(Grup skulptural ne vorrezat e deshmoreve
Librazhd).
M. Turkeshi, L. Berhami.
Librazhd 1971 Beton.

90. Monument to the Partisan in the Cementery
(Sculptural group in the martyrs' cementery Librazhd).
M. Turkeshi, L. Bërhami.
Librazhd 1971 Concrete.

90. Le serment du Partisan
(Groupe sculptural au cimetière des martyrs de la guerre –
Librazhd).
M. Turkeshi, L. Berhami
Librazhd 1971 Béton

91. LIRIA FITOHET DHE MBROHET ME PUSHKE.
(Skulpture ne vorrezat e deshmoreve - Fier)
Gj. Toska, Q. Dono.
Fier 1972 Beton.

91. Freedom is gained and defended with the rifle.
(Sculpture in the martyrs' cemetery – Fier)
Gj. Toska. Q. Dono.
Fier 1972 Concrete.

91. La liberté se conquiert et se défend par les armes
(Sculpture aux cimetières des martyrs de la guerre – Fier)
Gj. Toska, Q. Dono
Fier 1972 Béton.

92. VORREZAT E DESHMOREVE PUKE
Puke 1970 Mermer.

92. Martyrs' cemetery im Pukë
Pukë 1970 Marble

92. Monument aux martyrs de la guerre – Pukë.
Pukë 1970 Béton

93. LAPIDAR NE VENDIN KU RA HEROI I POPULLIT
ASIM ZENELI.
Tepelene (Mezhgoran) 1969 Mermer.

93. Lapidary on the place where the people's hero
Asim Zeneli Fell.
Tepelenë (Mezhgoran) 1969 Marble

93. Stèle élevé à l'endroit est tombé le héros du peuple
Asim Zeneli
Tepelenë (Mezhgoran) 1969 Marbre

94. LAPIDARI I BRIGADES SE VI-teS.
TH. Thomai
Permet 1969 Mermer Beton.

94. Lapidary of the VI Brigade
Th. Thomai
Përmet 1969 Marble concrete.

94. Stèle consacrée à la VI – ème Brigade
Th. Thomai
Përmet 1969 Marbre Béton

95. VORREZAT E DESHMOREVE SARANDE
Sarande 1971 Mermer

95. Martyrs cemetery in Sarandë
Sarandë 1971 Marble

95. Monument aux martyrs de la guerre – Sarande
Sarande 1971 Béton.

96. VORREZAT E DESHMOREVE NE BURREL
(Fragment)
Burrel 1969 Mermer.

96. Martyrs' cemetery in Burrel
(Fragment)
Burrel 1969 Marble

96. Monument aux martyrs de la guerre – Burrel
(Fragment)
Burrel 1969 Marbre

97. LAPIDAR KUSHTUAR LUFTRAVE TE SKENDERBEUT
(Fragment)
Kruje (Albulene) 1958 Gur Bronx.

97. Lapidary devoted to Scanderbeg's wars.
(Fragment)
Krujë (Albulene) 1958 stone bronze.

97. Stèle consacrée aux batailles de Skanderbeg
(Fragment)
Krujë (Albulenë) 1958 Pierre Bronze

98. VORREZAT E DESHMOREVE NE GJIROKASTER.
1969 Mermer.

98. Martyrs' cemetery in Gjirokastra.
1969 Marble.

98. Le cimetière des martyrs de la guerre à Gjirokastra
1969 Marbre

99. LAPIDARI KUSHTUAR TRE HEROJVE TE KAVAJES.
Kavaje 1969 Mermer.

99 Lapidary devoted to the three heros of Kavaja.
Kavajë 1969 Marble.

99. Stèle consacrée aux trois héros de Kavaja
Kavajë 1969 Marbre

100. LAPIDAR NE MESAPLIK
1969 Mermer.

100. Lapidary in Mesaplik
1969 Marble.

100. Stèle à Mesaplik
1969 Marbre

101 VORREZAT E DESHMOREVE PESHKOPI
Peshkopi 1970 Mermer

101 Cemetery of the Peshkopi martyrs
1970 Marbie

101. Monument aux martyrs de la guerre – Peshkopi
Peshkopi 1970 Béton

102. VORREZAT E DESHMOREVE TE KUKESIT.
1969 Mermer.

102. Cemetery of the Kukës martyrs
1969 Marble.

102. Le cimetière aux martyrs de la guerre – Kukës
1969 Marbre

103. LAPIDAR KUSHTUAR KRIJIMIT TE
BATALIONIT "HAKMARRJA"
1969 Mermer.

103. Lapidary devoted to the creation of the "Hakmarrja" battalion
1969 Marble.

103. Stèle consacrée à la création de bataillon "Hakmarrja"
("La vengeance").
1969 Marbre

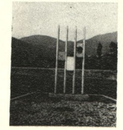

104. LAPIDAR KUSHTUAR FILLIMIT TE PUNIMEVE
NE HEKURUDHEN E RINISE ELBASAN - PRRENJES.
Elbasan 1971 Hekur Mermer.

104. Lapidary devoted to the beginning of the work at the
construction site of the Elbasan – Përrenjas
youth railway.
Elbasan 1971 Iron Marble.

104. Stèle consacrée à l'inauguration des travaux de la voie
ferrée de la jeunesse Elbasan – Prenjas
Elbasan 1971 Fer Marbre

105. LAPIDARI I BRIGADES SE V - te.
Vlore (Terbaç) 1969 Beton

105. Lapidary of the 5th Brigade
Vlorë (Tërbaç) 1969 Concrete

105. Stèle consacrée à la V — ème Brigade
Vlorë (Tërbaç) 1969 Béton

106. LAPIDARI KUSHTUAR KONFERENCES SE PEZES.
Peze 1970 Mermer.

106. Lapidary devoted to the Peza Conference.
Pezë 1970 Marble.

106. Stèle consacrée à la conférence de Pezë
Pezë 1970 Marbre

107. LAPIDAR KUSHTUAR FORCAVE KUFITARE.
K. Kostaqi, S. Papamihali
Gjirokaster (Kakavie) 1971 Beton Mermer.

107. Lapiuary devoted to the border forces.
K. Kostaqi, B. Papamihali
Gjirokastër (Kakavie) 1971 Concrete Marble.

107. Stèle consacrée aux gardes frontières
K. Kostaqi, S. Papamihali
Gjirokastër (Kakavie) 1971 Béton Marbre

108. BUSTI I HEROIT TE POPULLIT VASIL SHANTO.
(Pamja e pergjitheshme)
H. Kruja
Shkoder (Vrake) 1971 Beton.

108. Bust of the people's hero Vasil Shanto.
(General view)
H. Kruja
Shkodër (Vrakë) 1971 Concrete.

108. Le buste au héros du peuple Vasil Shanto
(Vue générale)
H. Kruja
Shkodër (Vrakë) 1971 Béton

109. VORREZAT E DESHMOREVE TE SKRAPARIT.
Çorovode 1969 Mermer.
R. Kote (Arkitekt).

109. Cemetery of the martyrs of Skrapar
Corovodë 1969 Marble.
R. Kote (Architect).

109. Les cimetières consacrés aux martyrs de la guerre — Skrapar, Çorovodë 1969 Marbre
R. Kote (Architecte)

110. MONUMENTI I KATER HEROINAVE TE MIRDITES.
F. Dushku, Dh. Gogollari, P. Culi, A. Mano,
Arkitekt; S. Mosko B. Ferra
Mirdite (Rresnen) 1971 Bronx.
111, 112 113. 114. 115, 116. 117, 118. Detale te monument

110. Monument to the four heroinès of Mirdita.
F. Dushku, Dh. Gogollari, P. Culi, A. Mano.
Mirditë (Rrëshen) 1971 bronze.
111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118. Details of the monument.

110. Le monument des quatre héroines de Mirdita
F. Dushku, Dh. Gogollari, P. Çuli, A. Mano (Architecte)
S. Mosko, B. Ferra
Mirditë (Rrëshen) 1971 Bronze
111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118 Détails du monument

119. MONUMENTI I REFORMES AGRARE.
K. Rama
Lushnje (Krutje) 1966 Beton
120. Detal i monumentit

119. Monument to the land reform.
K. Rama
Lushnjë (Krutje) 1966 Concrete
121. Detail of the monument.

119. Le monument consacré à la réforme agraire
K. Rama
Lushnjë (Krutje) 1966 Béton
120 Détail du monument

121. LAPIDAR KUSHTUAR DOREZIMIT TE TAPIVE.
H. Beqiri
Lushnje (Gore) 1962 Beton
122, 123. Detale te lapidarit.

121. Lapidary devoted to the handing over of title deeds.
H. Beqiri
Lushnjë (Gore) 1962 Concrete
122, 123 Details of the lapidary.

121. Stèle consacrée à la distribution des titres de propriété
H. Beqiri
Lushnjë (Gorë) 1962 Béton
122, 123 Détail de la stèle

124. MONUMENTI I PROVOKACIONEVE TE 2 GUSHTIT 1949.
J. Paço, U. Hajdari.
Korçe (Bilisht) 1969 Beton
125, 126, Detale te monumentit.

124. Monument to the provocations of August 2 1949
J. Paço, U. Hajdari.
Korçë (Bilisht) 1969 Concrete
125, 126 Details of the monument.

124. Monument dédié aux provocations du 2 Aout 1949
J. Paço, U. Hajdari
Korçë, (Bilisht) 1969 Béton
125, 126 Détails du monument

127. BUSTI I SHKURTE PAL VATES.
M. Dhrami.
Lushnje (Dushk) 1968 Bronx.
128. Detal i bustit.

127. Bust of Shkurte Pal Vata.
M. Dhrami.
Lushnjë (Dushk) 1968 bronze.
128. Detail of the bust.

127. Le buste de Shkurte Pal Vata
M. Dhrami
Lushnjë (Dushk) 1968 Bronze
128. Détail de la sculpture

130. NE NJEREN DORE KAZMEN DHE NE TJETREN PUSHKEN.
H. Dule
Tirane (Galeria e artit)
1966 Bronx
129. Detal i skulptures.

130. The pick in one hand and the rifle in the other hand.
H. Dule
Tiranë (Art Gallery)
1966 bronze
129. Detail of the sculpture.

130. La pioche dans une main et le fusil dans l' autre
H. Dule
Tiranë (La galerie de l' art)
1966 Bronze
129. Détail de la sculpture

131. LART FRYMEN REVOLUCIONARE.
M. Dhrami
Tirane (Galeria e artit) 1966 Bronx.
132. Detal i skulptures

131. Elevons l' esprit révolutionnaire
M. Dhrami
Tiranë (La galerie de l' art) 1966 Bronze
132. Détail de la sculpture

131. Keep high the revolutionary spirit.
M. Dhrami
Tiranë (Art Gallery) 1966 bronze.
132. Detail of the sculpture.

133. NENA SHQIPERI
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Haderi
Tiranë (Varrezat e deshmorëve)
Beton 1971
134. (Pamje nga lart e vorrezave të dëshmorëve)
135. (Pamje e përgjithëshme)

133. Mother Albania
K. Rama, M. Dhrami. Sh. Haderi
Tirana (Martyrs' cemetery)
Concrete 1971
134. (general view)
135. (A view from above of the martyrs' cemetery).

133. Albanie — notre mère
K. Rama, M. Dhrami, Sh. Haderi
Tiranë (Le cimetière des martyrs de la guerre)
Béton 1971